

המחצית

ערתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החת"מה על המצפה

באוסטריא אונגרי:

לשנה . . . . . 7.— כתרם
חצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באיטליה:

לשנה . . . . . 8.— כתרם

ביתר הארצות:

לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

"רמת המצפה"

נכנסת עתה בגליון עצמו, והגדולתה ששהיה וככיו המר ספרותי יותר מאשר עד כה.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.

ברכת מו"ט 60 הלר. חודעת אירופין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרם.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק יש מקומו החדש, כי גם שם.

מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918

הארדסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה

„HAMICPE“ Kraków,

(בהון לארץ להוסיף: Oesterreich)

בע"פ: רחוב סעבאסטיאנא 32.

Kraków, 20 Maja 1910.

גליון כ.

בראקא, י"א אייר פ' בהר התרע"ו.

מן המשוט-בחרר (ציממערורדראפפאראט) ויתר המצאות-צנדר המלאכותיות, שהיא — האשה — מתרמתת בהן, כמצות הרופא עליה, ערב ובקר, בכל יום תמיד פעמים. ומפני המה יאמרו? שאין בו שחר מאבדים כמה בני-אדם את בריאותם, מבוזים את כספם ואת ממונם ללא-הועיל, עוזבים צדק ומישפט ומישרים ולא ישוב להם.

בת-ישראל אחת נכספה לדעת את לשון-עמה על בריה, וכל ימי נעוריה לא היתה לה אפשרות להגיע אל מחוז הפצה. לימים באה תקותה! בעיר שבתה נוסד בית-ספר עברי ונתמלא תלמידות צעירות לאין מספר, ולשמע תחית הישפה העברית מתלהבת אותה האשה עוד פעם בכה עלומיה, ולבה הולך דלמד את הישפה הקדושה ולדבר בה בשבתה בביתה, בלכתה בדרך, בשכבה ובקומה. עוד תעצר כח להבליג על כל המרה ולהסיר כל מכשול, אשר יעמד לה לשטן! אבל מה יאמרו עליה שכנותיה, אם תהפך לפתע פתאם לתלמידה, וחרדה אל בית הספר יום יום מסבלה ספרים ומחברות כנערה טמט? ומה ימצאנה בדרך? ! הלא כל פה לה ילעג, וכל לשון בה תהתל, כל אף לה יתעקס וכל מצח יתקמט לקראתה, ובנות גילה, לבושות מכלול, תעברנה עליה ועוון את פניהן והתלחשו... ומה יאמרו? הבושה גדולה מנשא! במטריות יתרה היא נואשה ממשאת נפשה, אשר ישמרה בקרבה כמה עשרות שנים, ותזנה אחת החובות היותר חשובות והכי חביבות, אשר נמעה אהבת-ציון בלב האשה היהודית, וכל זאת לשם מה? אך למען בלם את פיהם של כל נבערים מדעת? !

רב בני-אדם כבר התרגלו לשבחה ולהוקיר את דעת הקהל על טובת עצמם ועל שלות נפישם הם. על כל צעד וישעל נובעת אותה השאלה "מה יאמרו" במקור

קרוביה לאמרי, שכשרונה אינו מספיק, לוא שמעה או בקולם, כשקראו לה פה אחד: "אינך בעלת-גאונות! לישוא התאמרת! דעי וראי את אשר לפניך ועל ביתך אל תשעני!" אך עכשו מה לעשות? מה טוב ומה נעים היה לה, לוא שבחה מ"רבה ובטוחה היא, ישבורעות פתוחות יקבלוה חוריה בכל עת; אולם — מה יאמרו? עירוני צעיר אחד מבקש להתגורר (לאכול רק צמחים), כי נמשך לבו אחרי רעיון הוגותיות, אפס כי דעת אחרים מעכבתו. "מה יאמרו עלי?" הוא דובר בלבה, "אם אפרש מן הצבור, אם אהדל מאכילת בשר ולא אקה חבל בסעודותיהם בכואי בין אנשים?" ומדי שנה בשנה לבו נוקפו (יותר מאשר הוא נוקף את לבו) ביום הכפרים בהתפללו בעיון: "על המא ישחטאנו לפניך במאכל ובמשתה", הוא מהרהר בלבו, כמה בעל-חיים נהרגו כמשך הישנה העברה והוא פטם את את כרסו בהם! ומה רבים הם החטאים שהטא אף במשתה בין כנגד בריאותו, בין כנגד חקי הטבע, הנברא להראות לנו את רצון בוראנו! וכל זאת נעשתה מ"ראתו פן יאמרו"!

כלך, אברך, אצלי! שמע-נא בקולי; עלך הכס ואל תפן למה יאמרו!"

הנה עקרת-הבית, בריאה והוקה, והיא "אוהבת את העבודה ושונאת את הרבנות", וכי על כן היתה כל שפחה כמיותרת בביתה, לולא התבישה לישאוב מים ולהביא עצים לצורך ביתה, אבל איך תניח את האסל על כתפיה ונשאה את הדליים מן הבאר בעצמה ובכבודה הביתה? אי אפשר הדבר! כי "מה יאמרו" עליה? והיא אינה צריכה לעזר בעבודותיה ויודעת היא, שהעבודה הטבעית היא מועילה לבריאות גופה הרבה יותר מאשר מנוגת-ההתנגשויות המרפאת (חייליגטמאטיק), והיא — העבודה הטבעית — מחליצה את עצמותיה רב יתר

ליעבער דורסט גיטל פאדאשין

מאורשים בה' אייר תרע"ו

ברעזאני

קאזאבא

"מה יאמרו?"

"מה אמרו?" השאלה הזאת עלולה להרעיל את חיותנו; יגון ואנחה בימינה וקצור ימים בשמאלה. מה יאמרו עלינו? שואלת עניה בת טובים החיה ברהקות, יען כי מטה ידה, אין ביכלתה לגרד את בניה כאחת הגבירות, אך לרגלי השאלה הנ"ל היא מפזרת דמים הרבה יותר מאשר תשיג ידה (כמו הצפרדע בכדיה הידועה, שהתנפחה בכדי להרמות אל השור) וסופה להתחייב כנפשה ולהעביר את השלום ואת השלוה מכני ביתה.

"מה יאמרו עלי?" שואלת אף הבתולה הפנויה, דבאה בימים, "אם לא אנשא עד יום מיתי? היאמינה ישנבחרתי גם אני כמה פעמים ואמאן להיות לאיש? והאם לא יאמרו בלבם, שאין קופצים עלי? ! ואותה השאלה מבחילה אותה כל כך עד שתמחר "להתמכר לאיש אחרי בלותה ולבה אינו אתה והיא אמללה כל ימי חייה."

"מה יאמרו?" שואלת הארוסה לאחר שנוכחה לדעת, כי בן-בזירתה אינו ראוי להיות בעלה (אינו הגון למשול בה), ומה תעשה? בעינים פקוחות תלך לקראת אסונה, בכרתה ברית-עולם עם איש בליעל, כי מה יאמרו עליה אם תתיר את הקשר?

"מה יאמרו עלי?" שואלת האומנית הצעירה ולבה רופק בקרבה בהכירה, כי האומנות שבחרה בה למרות רצון חוריה — אינה הולמתה וכי אמנם הטיבו

כאב בכרכו, שלא היתה לו סבה אחרת רק הדמיון המטעה, שהוא מרגיש צער אחיו, אע"פ שלא היה לאחיו כל כאב. גם כאשר תתעורר הפנטסיה בכונה, כגון רופא המתאר בספר את סמני איוז מחלה ומתעמק בה, לפעמים ישמט מידו רסן שכלו וכה דמיונו הנשאר לבדו פועל על נפשו, להרגיש את צער החולה, וכל סמני המחלה נראים בו, כן קרה להסופר פלונר בכתבו בספרו על-אדות מות אשה בסס-המות ותאר כל פעולות הרעל וחבלי המות, והנה גם הוא הרגיש את כל אותות הרעל בנפשו, קאה ומעיו באבנו ויסורי מות הרגיש. ישנם אנשים, אשר בשמעם ספור מעורר געל-נפש ירגישו באמת געל בקרבם ויקאו ויתחוללו. הזכרון מביא לידי דמיון והדמיון מביא לידי הפרעת שמוש האברים, אף שלא היתה סבה בפעל לזה.

במקרים רבים יודעים ההולים בעצמם את סדר התהוות מחלתם מכה הדמיון או אם אינם יודעים תספיק הערת הרופא שיכירוה ויודו בה ויוסיפו גם ראיות להשערת הרופא. יש אנשים היודעים בעצמם כי בשמעם שמועה על-אדות מחלה או בקראם עלי, אדותיה בעתון, מיד תאזנם המחלה ההיא, הרופאים יודעים לספר הרבה מקרים כאלה, יש חולים, המספחים להכנס אל בית-החולים באמרם, שאם ימצא ישם חולה מסוכן יחלו גם הם כמותו, יש שאינם רוצים לשמוע על-אדות מישוגעים בפחדם, ישנם הם ישתגעו.

היחידות כבדו, לסדרן בהגיון, למען ישיג צורה שלמה מתאימה אל האמת כמו שהיא. כה הדמיון אינו מסתפק לעישות רושם בנפש בעל הדמיון, כי חולה הוא וליסרו ביסורי המחלה, חיונות שוא ומסקנות כוונות יושממו את כל ידה המחשבה המכוונת לענין המחלה, כאשר תחסר לאדם ההשגה הנכונה, לא רק נראה לו דבר פאשר אין שום דבר, כי-אם הדמיון מגדיל את המשטה מוסף נפך משלו, מכה את כח המשפט על-אדות יחס הסבה להמסובב, מעורר פחד, המתעה את האדם ושולל ממנו את האפשרות האחרונה להנצל ולהמלט מקף הסוגסציה העצמית או הישפעה זרה מיוקה.

אל החללים הבאים מכה הדמיון נחשבים בראשונה המקרים הרבים, אשר בכלל חיון שוא ישל איוז מיוחד נרגשה שורה שלמה של יסורים והחולה מדמה, כי חולה הוא באמת, כן קרה לאשה, שבאה אל בית-החולים, לבקר את דורתה בעלת זפק כצוארה, שהיה עומד להכרת, בכח הדמיון של האשה המבקרה נדמה לה, שהיא מרגישה כאב בצוארה והצער לא הדל עד אשר בדק אותה הרופא והבטיח לה, שאין שום סבה לכאב, איש אחד עמד אצל אחיו כאשר מתחו לו הרופאים את ברכו, שלא היה יכול לזקפה עד כה, כאשר השמיעה הברך המיושרה קול שבר צעק האח הבריא מעצם מכאובו, בעוד שהחולה לא הרגיש מאומה, כי הריחוהו הרופאים סם שינה, יגנה ישלמה הרגיש האח הבריא

פיליטון

כה הדמיון סבת חללים.

הרבה כה הדמיון עושה במחלות העצבים, דבר יח נודע לנו היהודים במשל העם היודע "אן איינבילדונג איז ארנער ווי א קרענק" ואת הכלל הזה חזק הפרופסור ד"ר דובוא בברן בראיות מדעיות ובמשלים מן החיים. לדעתו אין לדבר על-אדות חולה מדומה, כי מי ישממה, כי חולה הוא פועל הדמיון בהשפעת עצמו (אוטונוגנסציון), שיחלה באמת, הדמיון מביא את המחלה בפעל, והוא זחלה אף באשר יזכירו לו אנשים, כי טעה והוא מכיר כבר את האפשרות, כי טעות היתה בידו, רפואה שלמה תבוא עליו רק כאשר יאיר אור התבונה בכל הדרי נפשו, כאשר יהיה החולה הפשי מפתיות אמונתו הקלה בכל ענינו ולא רק בענין המחלה, שהביא על עצמו בקלות דעתו, ומה הוא מקור הדמיונות מביאי המחלות? לא רק רגש שוא, כמו בדמיונות עוברים רבים של חוש אחד או חושים אחדים, כי-אם פקעת דמיונות אין מספר, חכור שוא של תמונות בלתי בוורות, אגודת רעיונות, ישנתאגרו בלי הישכל, לחולה חסר הכשרון לחשוב בדיוק, לתאר לו את התמונות

פורעניות וחוסמת עליהם את הדרך הישרה. היא מטררת את הייחם עלי תבל. מה יאמרו? ומי הם האומרים? הרי הם היום כאן ומחר בקבר! הריש לנו למסר את גורלנו ואת העתיד שלנו בידי בשר ודם, שהוא כצל עובר, כמוך אשר תדפנו רוח? והאם עלינו להישחית את נפשנו בכדי להפיק רצון מן אחרים? האם לא טוב רב יתר, לבלי לישעות לדעת הקהל, בעת שההגיון או הרגש מראנו את שגיאתה ואת קלקלתה של דעת הקהל באיזה מקצוע?

מעשה בבן-מלך שנשבה ושהוצא אחרי זמן-מה לחפשי, אך בתנאי, שיובילוהו בעצם היום בכל יוקי העיר וברחובותיה. "הוי" קרא העולם, גדול כים שכרי! הכל ישורוני!" — הם! עוד לא שמעת, כיצד תוכלי ענה המלך. בהגיע אותו היום ותנו בידי קעה עשויה גביש, והיא מלאת חלב עד שוליה, גרושה ומגודשה. "בשפך טפה אחת — אמר לו המלך — הנך בן-מות!" ומאחורי האמלל הלך אחד המבחים, ובימינו חרב שלופה, לתקע אותה בעדפה אם תפל טפה אחת מן הקעה ארצה. וינהרו הרואים מרהק, לחוות את בן-המלך בהליכתו המסכנה. פה לפה היו עומדים צפופים בחוצות, משקיפים בעד כל החלונות, וגם על הגגות עולה המון-העם לראות במחזה המוזר. כאשר כלה העלם את דרכו לעיני הכל, נגש אליו המלך ויאמר לו: "הגד נא לי עשיה, איך חזו כך הכל? אמר לפניו: "אדוני המלך! לא ראיתי כל דבר, אלא את נשמתו בידי ואת פי החרב הצורד לנפשו."

האם לא טוב שנעשה כמותו ולא נביטה ימינה או שמאלה, כיאם לשום את עינינו על עצמנו אחרי שבידינו נתנה הבחירה ומאחורינו אורכים כליון ומות?...

על המצפה מן העם.

קלות-ראש בכתובה.

אדוני העורך ורבותי כל חובבי שפת עבר, בגליון י"ח נתפרסם "המצפה" מאמר ראשי על-אדות קלות-ראשי, שנוהגים כתבנינו וסופרינו בכתובת עברית. עד כמה צדק בעל המאמר הנני להראות על דברים אחרים, שאני מצטער עליהם. — מיום שעמדתי על דעתי הייתי רואה במצות למוד לשון הקדש והרחבתה (שהרמב"ם ז"ל במס' אבות פ"ב אומר עליה, שעליה כוננו חז"ל במאמרם "הוי זהיר במצוה קלה") ישהציונים החזיקי בה עתה, את תחית רוחנו, רוח היהדות הנובעת בספרותנו, קביון כחותינו מפורסם בשדות נברים אל כרמנו אנו, שיכה אל הבנת תורתנו ודברי נביאינו נביאי האמת והצדק, והיה חשוב לי אם הרגלנו אך

מלה אחת עברית בפי ילד או ילדה יהודית כאלו הכנסנו נצוץ אור בתוך בית אפל, שאע"פ שאינו אלא נצוץ אחד, הרי הוא יותר מלא-כלום. והייתי משבח ככל עת את השתדלות הסופרים להמציא שיטות חדשות בלמוד, כדי למהר את הבנת שפתנו בזמן קצר. מבל-לחוש למענות חברי החסידים בשם האוסרים כל חדש. ולא די שלא יכלו חברי במעניתיים להווינו מהשקפת, אלא אדרבה אני הצלחתי להטות את חברי אהרי ושלחנו את בנותינו אל ביה"ט העברי שכעירנו, לא כי"כ בשביל עצמן, שהן ב"ה מלאות רוח יהדות ממעשי אבותיהן ואמותיהן וגם דברי ימינו לא מוזרים להן, אלא יותר בכדי לתמוך את הענין של ההכת שפי"ע ותחיתה.

אשתקד נודמן לי, שכתבה בתי את ישעורה מביה"ט העברי על שלחני. הרכנתי ראשי, לראות מה היא כותבת, והנה סי' "דברי הימים לעם. ישראל" מאת יהודה גרובסקי לפנייה ושם (הלך ראשון עיף ה') כתוב: "ויוסף נגב ממולדתו מארץ כנען וימכר לעבד במצרים ויקנהו שר אחד וכו' ויתן יוסף אל בית האסירים וישב שם שנתים ימים". נשתוממת, היכן כתוב, שישב יוסף שנתים בבית האסירים? ואני זוכר, שישב י"ב שנים. אמנם זה כתוב במדרשו, אבל שנתים אין כתוב לא בתורה ולא במדרשו. מ"הו"י מקץ שנתים" משמע לפי הפשט הפשוט, שעברו שנתים ממעשה ישר המשיקים, וכן פירשו כל המפרשים, רק הראב"ע מביא שאפ"ש נ"מ לפרש שנתים מעת הכנס יוסף אל בית האסירים, אבל מדוע עזב את המפורסם כאומה ועשה ספקותו של הראב"ע ז"ל לדראי היסטוריו ודחה בהחלט את השיכון חז"ל המכורר היטב, כמו לשם דמונסטרציה, ואם ירא אותו הסופר, שמא מעו חז"ל או שמא יהשדו בו ח"ו, כי הוא מאמין במדרשים, היה לו לומר סתם, "וישב שם כמה שנים", כמו שעזב שאר המספרים הברורים באותו הענין. או הדרתתי בלבי, אל נא אחשוך באיש שלא נודע לי, אפשר שהוא ע"ה, שלא למד ולא יוכל לדקדק, קראתי עוד ישורה ושם נאמר: "ויודע למלך, כי בבית האסירים נמצא נער חכם" תמיה הדבר, למה הוא קורא לו "נער" בחיותו בן שלשים שנה? וזה כבר מפורש במקרא וחז"ל אמרו על מי שהוציא מפיו את המלה הזאת: "אורורים הרשעים, שאין טובתם שלמה". אלו ידע המחבר את זה היה נמנע מפני הבושה להזכיר מלת "נער", אם כן אין על מי לקצוף ואת מי לדון, אבל מדוע מקבל על עצמו אדם שלא קרא ולא שנה לחבר דברי הימים לעם ישראל? האין זאת קלות-ראש? אבל רע עלי מעשה המו"ל, שפרסם ספר זה, הנדפס באותיות מרובעות ומנוקדות, שעל נקלה, להליפחו הילד באחד מכתבי הקדש, ובילדים יש לדקדק מאד, "שיבשתא כיון דעל על". השלכתי את הספר מידי ופניתי אל עסקי.

לפני איזו שבועות הביאה בתי ספר חדש לקרוא בו והוא "תולדות עם ישראל" מאת א. ז. רבינוביץ, שתחתיו בלי כונה ומצאתי כתוב בח"א פרק י"ז דבר שחשכו עיני לראותו ולבבי נקרע. שם נאמר: "שאל אמר בלבו, כי בנו זה ימלוך על כסאו אחריו. אך מחשבתו לא קמה. הנביא היה עוין את המלך אשר אשר המליך ויכרה לו יסוהה בסתר". אמנם ידעתי מכבר, שיש בספרות החדשה דברים, שאין רוח המאמינים נוחה מהם. אבל לא עלתה על דעתי, שיהיה דבר כזה כתוב בספר למוד לילדים! הלא גם סופרי או"ה — ישופרינו מתדמים להם בכל דרכיהם — משאירים את האמונה לילדים וביחוד את הוקרת גדולי עם הקדמונים ומודיעים את הקוראים הרבים רק את רוממותם וגדלם ומעשיהם המועילים ולמה נשתנו סופרינו במדה הטובה הזאת? איפה נשמע בכל העולם, שיכתוב איש בספר היסטורי לילדים גדופים וחלולים על אחד מגדולי עםם הראשונים? יבפרט על נביא כישמואל, רבם של כל הנביאים: מיסוד אחרותנו, מלכותנו וספרותנו. דבר שכתבו סופר נוצרי בשביל קוראים אנטישמים, לבנות את דברי ימי ישראל ואת נביאיהם, איכה העיז סופר לאומי עברי לכתוב בשביל ילרי עמנו?! זה עובר כבר כל גבול המוסר והגמוס. אין סופר כזה מתבונן אלא להכעיס ולהטרות את רוח ישראל המאמינים, שכל דברי נביאים אמת. (בינתים עשה הסופר הזה תשובה בבואו לא"י והוא מתדרט על ספריו הראשונים ואלו היה לאל ידו היה מקבין את כל ספריו המפורים בעולם והיה דגם לשרפה. אבל עני הוא ואין ביכלתו, לכן יזהרו הצורים, שלא להשתמש בפי הזה, המערכת).

אמנם יוכל סופר הפשי לכתוב ככל העולה על רוחו, כמה דברים אמורים בספרי בקרת ובספרי מדע, שנכתבו בשביל גדולים, שיש להם כה לשפוט בעצמם את מסקנת הסופר וראיותיו, המיטייע דעת עצמו והישערתיו באיזה ענין, מה שאין כן בספר "תולדות עם ישראל" לילדים רבים, המקבלים כל דבר כאמת מוחלטת ואין להם יכולת להבדיל, להם צריכים לספר דברי ימי קדמונים כמו שנמצא כתוב בספרים הקדמונים, שמחבריהם היו בכל אופן סמוכים לזמן המעשה הרבה יותר ממנו עתה, בלי שום תוספות וגרעון, ולא יגרעו ספורי נביאינו מספורי הגבורים של עמים אחרים, שגם הם נמסרים כמו שנמצאו בספרים קדמונים בלי שנוי. המאמין יאמין והכופר יכפור. ומכיש בספרי למוד לילדים, סופר המכנים השערתיו שבדה מלבו בין דברי הימים לילדים, בלי תת אות להקורא, שהן השערתיו, הרי זה שקרן ורמאי, כי הוא קורא לחות לבו דברי-הימים, הרי זה כמי שיכתוב מעשה גלית הפלשתי ויקשה לו, איך אפשר שהיה אדם גבוה שיש אמות וזרת והוא יתקן ויכתוב, שהיה גבוה שליש אמות. האין זה שקרן? וכי המציאות

את הכאב ע"פ כלל הסימטריה. הודאת הרופא הגדולה את הפחד והפחד העביר את הכאב המדומה גם אל פרק הזרוע ואח"כ גם אל האברים הפנימים עד שהיה כלו כואב והרופאים גלאו לגרות לו מזוה, כיאם צוו עליו, להמעיט באכילה ולהזהר בקיבתו. ע"כ ברבות הימים בא רזון כנופו וכחו סר והיה נוטה למות. עד שנועץ את רופא גדול אהה, שהכין, כי כל סבת המלה היא דמיון כוזב ובדברו אל לבו ובהוכיחו לו בראיות ובמופתים, שאין לו שום מחלה, סרה מחלתו והיה כאחד האדם, בלי שום סס-מרפא. הפרופסור דובוא הנ"ל נקרא אל מזוה, ישנזיר אחד שכב בו על ערש דוי, שכיץ הקיבה אחזו ואינו מרפה ממנו. הנזיר הגוי, לו, כי סבת מחלתו היא פרחים אדומים, שעסק בהם, בי הצבע האדום מוזק לו תמיד והסביר לו זאת בהכלל הידוע בטבע, כי הקוים האדומים באור ארוכים מיתר הקוים, הרופא הוכיח לו אחרי וכוח ארוך, כי אין כל יסוד למשפטו ובוה נרפא. מסקנת הספר הנ"ל הוא, כי על הרופא לישית תמיד לב לסבה ההשוכה הזאת של מחלות, שאין להן תרופה אחרת רק פסיכולוגית, להסיר דמיונות כוזב ומשפטים קדומים בהוכיחו לחולה, ידמיון שוא הטעיה והוא משיפיע על עצמו את מחלתו. ובסור הסבת תסור המחלה מטילא.

קשות רק ככה הדמיון, לאהר הכתיבה לעשות לו גרגרי תרופה מלחם פשוט או נפת וההבטחה הטובה, כי זה יועיל הועילה באמת, לעורר את בח הדמיון, כי בריא הוא וחללים, לאהר זרקו תחת עורו מים מהורים והמים העלו ארוכה, כי הביאו שנוי ככה העכול ושינה והקלו את הכאב, ביחוד עושים כן לחולי העצבים. כאבק-צוקר יכולים להפיל עליהם תרדמה ומנוחה, אם רק יאמינו, כי זאת היא תרופתם. רופא עצבים אחד עשה כן לאישה, שלא יכלה לישון זה כמה שבועות עד שקצה בחייה ועשה לה בעצמו סמי מרפא מצוקר נקי, האשה רמתה, כי האבק הוא איזה סס שינה חזק ושערה, שכאשר תבלע את כל השעורים בפעם אחת, תמות וכן עשתה ככונה, לעשות קץ לחייה. אנשי ביתה הבדילו את הרופא, כי האשה נרעלה, "במה" שאל הרופא, "את כל סמי השינה בלעה בפעם אחת והיא נוטה למות". הרופא מצא בה באמת סמני רעל, שנרעלה באבק הצוקר, כלומר ככה דמיונה.

יש משהדים מפני המות פחד עצום ולמרות התאמצותם להסיר פחדם בדרכים של טעם ובתבונה לא יצליחו עד שלכם יחליש מפחד ויחלו, ויש מתים באמת בעבור פחדם זה, כימי קדם כאשר האמינו בני-אדם בבת בהנים, לחמת כהבל פיהם, היה די שיוציא הקדוש מפיו מלה: "לא תוציא שנתך!" שימות האדם באמת בשנה ההיא וזה לא מקללת הקדוש, כי-אם מכה הדמיון של המקולל, שפעל עליו לקצר שנותיו, ואף בלי קללת הבהן, אם חטא אדם, לכרן או לצבור בפגעו ברגשי דתם או בכבודם והוא הרגיש זאת היטב, אע"פ שהבטיח בפיו, כי לא עשה כל רע, היתה המחשבה, שחישבו, כי בן-מות הוא, יכולה להעיר בדמיונו כי ימות ומת באמת, זאת היא קללת עצמו או נכון יותר קללת אלקים.

ובן להפך, ברכת הכהן פעלה תמיד לטובה ככת הדמיון, האמונה החזקה, כי ישא ברכה מאת הקדוש, חזקה את הדמיון וזה חזק את כח החיים ואת הכח לרכוש רכוש וע"כ באמת רבו שנות החיים והרכוש. ואף בלי ברכת הכהן, בעשות אדם טובה רבה לרבים, לכל הצבור, קים מצוה גדולה, תהיה המחשבה, כי עשה הטוב בעיני אלקים ואדם לדמיון כביר של שמחה וענג וזאת היא ברכת ה', לחזק כח חייו, להוסיף לו אמין וחפץ הפעולה, ע"כ ברכת ה' היא תעשיר, וכן ברפואה, יש מקרים ידועים, שרופאים רפאו מחלות

כל זר ארצה-פריה ועושים שלום עמו ואינם נותנים להפיל משערת ראש ארצה?

מחשבות כאלה וכאלה התרוצצו בימים האלה במחנות תמימי העמים, הנאמנים למטרות אבותם לשמע כל הכחיש והכפירה הנוראה בנוק כוכב-השביט, הכולע את עולמנו בשבוע הזה כהרג הגדול את יונה, ואנחנו היהודים ישבנו לנו במנוחה במעי הכוכב הגדול, כיונה אבינו במעי הרג ושרנו כמוהו את שירתנו הישנה, האמורה מפי ירמיהו נביאנו אביר המקוננים: "מאותות השמים אל תחתו, כי יחתו הגוים מהמה". אין מקוננים בעולם כעמו של ירמיהו בן חלקיהו אבל אין גם אפסטיים כמוהו. באותו הדבר, שהכל רואים בו כליין הרוי, אבדון ומות לכל, רואים תלמידי ירמיהו שעשע הטבע, פלא להתפלא, ענין לחקור בו, לחשוב חשבות ולדתענן על מראהו והכמי הטבע והתוכנים בזמנו בצדנו הם, מקימים את בטהון הנביא ולענו. יד אחת עשו הכמי זמנו אתנו תלמידי ירמיהו לבנות בנאה וגדל-לבב את אדירי האמונה הקדושה, מהירמי כל חדש, את התולים כל רע וכל הישחתה וכל תועבה בור בלתי נודע, כנהוג אצל קדושי הקדמונים. והמהבילים החסידים האלה עשו הלכה למעשה, כמה מהם טרפו נפישם באפם על האורח הזה, המתפרץ בנבולם, לבל יראו ברעתה, כמה מהם בזבוז נכסיהם לפני בוא היום המר והנמרה, לעשות קץ לכל יגיע אדם ובכסף הפדיון עשו להם שלחנות ערוכים בכל מעדנים, אכלו, שתו והתענגו, כי מחר ימותו, כמה מהם יצאו מדעתם מפני פחד הקומט ומפני עזות הצפתו! ואנחנו שחקנו ולעננו ופנינו איש לדרכו, כאלו אין דבר, כאלו לא פתח הקומט של האלאי את לועו, לבלוע את העולם!

והנה עבר יום-הדין הגדול והנורא — ועולם כמנהגו נוהג, לנביאי האמת — הצדק ותלמידיהם היהודים הכופרים והפרופסורים האפיקורסים מרעים תרועת נצחון, נמסר העולם בידי משחיתים, החפשים בדעות, הכל נפסד, אבדה האמונה, נכזבה אמונת תמימים, הדבקים במסרת אבות, גברה הכפירה, ידו הסטרא-אחרא ר"ל על העליזונה, גם צבא השמים נתג ידם לה ואותותיהם ניבזו, לא עמדו בנסיון להצדיק אמונה הקדושים אשר בארץ ירחמו! כן או כדומה, לזה נאנחו תמימי הגוים בראותם, כי תוחלתם נזבזה, לא הרב העולם, לא דמה הכוכב הזר לבלע ולהשחית, רק ישחוק עשה לה, בלע את העולם והקיא, בדג של יונה.

ואני השתמשתי בישעת הכשר, התחפשתי והלכתי לקחת דברים עם אחד מראשי צוררניו, שהיה דורש ימים רבים לפני בוא הקומט ברכים, כי הכוכב הזה, האורה הבלתי סרוא, הוא סמל העם הזר היהודי, כמוהו הוא נבדך בדרכו ונודד בין זרים ונכנס בנבול שאינו שלה, להשחית ולהכל ולבלע כל העולם, כמוהו הוא מוחרם ומנודה מאת כל הקדושים וכמוהו הוא עתיד להחריב את כל העולם, אך את הקומט לא נוכל להצמיח, לכן נצמית את חברו הדומה לו, את העם הארור וכו'. "הנך רואה אדוני, אמרתי לו, כי העולם נכנס בשלום אל תוך הכוכב הנורא ויצא בשלום ואך פחד שוא פחדתם והפחדתם את העם, הנם השדתם בו, יש לשים אל לב, אולי טעות בידכם בהטילכם חישד בכל דבר מזור לכם ובכל רבר חדיש, שאינכם רגילים בו, אולי גם החשד, שתתחדשו בעם ישראל, אין לו כל יסוד ומקורו רק בישנאתכם לכל דבר בלתי נודע, במשמתכם התמימה לכל זר וגר, כעין מדת סדום יש בדבר, פשפשו נא במעשיכם, למה לכם להיות שרויים בפחד תמיד ולהטיל אימה יתרה על העם הנם? הלא רואים אתם, כי גם המפחדים מפני כוכב השביט לריק אבדו עצמם לדעת, לשוא בזבוז נכסיהם ולתרו יצאו מדעתם, שובו וחיו והחיו גם את עם עברתכם, שאתם תולים בו — אולי הנם — כל הרעות שבעולם".

"אל תעמול ללמד זכות על היהודים, הלא ידם בכל, את כל הרעות הבאות על העולם מהם מביאים, גם את הקומט הכה הביאו כמו שמעיד הכתוב: "ודרך כוכב מיעקב וקם שבט מירא"ל וכו'.

"ומה הפסדתם, הן פחדכם היה פחד שוא".

"מה הפסדתי? את כל החדשות המזיקות מביא הכוכב הזה, כאשר הקריב לפני יבועים וחמש ישנה

לעסוק בהנהגת הבית בצדק, בלי עוות-הדין וכלי משא-פנים, לא הסתפק ברחיטת תוכחה ברייטרה, בי-אם הרפו וגער בו כבאחד הירקים, להציל כבוד ידידיו הרב-פולנים במשא-פנים, שאין למעלה ממנו. וברייטר לא הסכיח מעודו לותר על כבודו, כי לא מושקא הוא וענה את נשיא הבית כראוי לו, שאם עוד פעם יחלל שבועתו ולא יתנהג עמו בצדק ובאבקיטבות, ילמדו דרך-ארץ באופן ישר — כלומר ביד חזקה. פאטאי הומיניהו ביד עדין למלחמת השנים, אך העדים הכריזו העיוז לפסוק, כי אין ברייטר הגון למדי, ישלחם עמו הנשיא. ברייטר מצא בזה פגיעה בכבודו עד כדי להתפקע. הנשיא מהלל השבועה אין לפי כבודו להלחם עם איש האמת! היש הלול כבוד הצדק גדול מזה? עיב הזמין ברייטר את שני עדי פאטאי ששלצור ופאניץ למלחמת השנים, עתה יושבת קומיסיה ודנה אם ברייטר אדם הגון הוא או לא. אוי לה לאוסטריא, ישאלה בזאת יכולה לעלות על דל שפתים! מיליוני נוכלים וגזולי הרבים ועושי כל תועבה הם אנשים הגונים פה ובברייטר הדבר מוטל בספק! בינתים הביע הפרלמנט פה אחד, ואף פיות הקלוב הסוציאלי בכלל, גערה והתמרמרות לברייטר על פגעו בכבוד ד"ר פאטאי. וברייטר הביא עדים וראיות לתוכחה, שהוכיח את ראשי הרב פולנים ואת הממשלה, ראש הקלוב הפולני הצטרף כחוטא וקרא בשם עדים והפרלמנט קבל בהנאה את התנצלותו, אך מיד השמיעו כל האנשים, ישעידים על עצמו, כי שקר בימינו, כי כהש ראש הקלוב הפולני הקנדידט לבסא מניסטר וכל דברי ברייטר אמת, ובכל זאת פאטאי ואדירי הרב פולנים הצדיקים ואנשי הכבוד וברייטר — המנודה והעלוב והגלומה, כי דורש אמת וצדק הוא והמינים האלה בשפל ישכנו בממלכת אוסטריא הברוכה, וכל זאת בישיביל יהודי מוכר עמו, ישכל האנטישמים עומדים לימינו.

פיריטון המן.

ש"ם פחדו פחד — לא היה פחד. כמה אכזרים הם החכמים! לא הניחו להמון העם שום מחשבה רעה על-אדות כוכב השביט, שמרו עליו כמו על בן יקיר, כבן יחיד פנקוהו, הכינו לו קבלת-פנים כמו לאורה הגון, המכבדם לבא בצל קורתם, אף שהוא החצוה, לא הסתפק לעמוד. גת הסות הארץ בעלת-הבית, אלא קלט את כל כבוד הארץ עם ריקעה (אויך הנשימה) בצל קורתו והחביאם לא בסזר כנפיו בדרך-ארץ, כי-אם בסתר זנבו, בספינות-אויך יצאו החכמים הכופרים לקראת הזר הזה, המתפרץ להכנס לנבול שאינו שלו ולכבוש את המלכה בביתה. האין מצוה רבה להשוד כנר הזה-הנוטה ללוץ, בי הפץ הוא להחריב את כל העולם ולעשות קץ לכל? הן בכל אופן לא נודע מה טיבו ומסרת בידי ההמון של אומות-העולם מאת חסידי סדום, כי כל זר בלתי נודע מצוה להשוד בו, לענותה לצרור אותה לבדות עליו עלילות שוא, לגזור עליו גזרות רעות, להחרימו, לגרותה לתלות בו כל רעות שבעולם ולהתנכל על נפשו להשמדו, כי — כל חדש אסור כחזיר, והנה באים החכמים האפיקורסים ולועגים לפחד המופלג מפני האורה הזר ולא די שאינם נותנים להשוד בו, כי יחריב את העולם בפגשו בו, אלא אף יעיוז להסיר מעליו את החישה, כי כל הפגעים הרעים והמקרים הלא-טובים, ישבאו על ארצנו בימים האחרונים, מידי כוכב-השביט, ימה שמו, באו לנו. נקי הם עושים אותה את האורה היפה ההוא, אף רוח מצויה, אף הכל פה אינם נותנים לנישב עליו, באישון עיניהם יצרוהו הכופרים. הגשם הסוחף כמה ישבועות בחדש זיה המשחית מסלות, מפרק הרים ומחשיך העולם בירח העדן, לא מידי הזר הארור בא, בהתפוצצות ההבל במחצבי פהם וכמות כמה מאות איש במיתה משונה נקי הוא, מות מלך המלכים עדוארד השיביעי לא הוא גרם (לכאורה יש למחוק לו על זה, כי לא נוצרי אדוק היה), ברעד האדמה באוסטריא מקום ישלמון קדישי עליונים, לא ידיו היו במעל. לצדיק תמים עושים הפושעים את הרשע מרשע הזה, את האורה הבלתי קרוא, המשנה סדרי עולם, היש שומים גדולים מן המורים בבתי-הספר הגבוהים, השוללים את האמונה במסרות אבות מלכות בני הנעורים? ההוננים

נמישכה אחרי הדעות? הכתוב מעיד "וידעו כל ישראל מדין ועד באר שבע, כי נאמן שמואל לנביא לה", וירמיה הנביא וכן המשורר בתהלים והז"ל מדמים אותו למשה ואהרן, ועכשו בא סופר זה, שאינו טאמין בגבואה ועושהו לרמאי ונוכל, לבוגר ולמתנכל על מלכו להשחיתו בסתר מפני שנאתו הפרטית. אין זה סופר הפשי אלא שקרן, המתכוון להטעות את הילדים ולבזות בעיניהם קדמוניותו, והמפרסמים ספרים כאלה מרמים את הצבור, כי ההורים מדמים, שהם מלמדים היסטוריה בספר הזה את ילדיהם ואינם מלמדים אותם אלא שקרי יחיד, שקבלם מפי נכרי אנטישמי, הם כמוכרים שמרות מזויפים וגרועים הרבה ממוכרי בשר טרפה תחת כשר ליהודים, בספרים כאלה ישניאו המויל את כל הספרות החדשה אצל טובי עמנו ואת כל הלמוד החדש וישפיע בכלל, כי הם מכניסים בגנבה בלבות הילדים דעות של כפירה ובוז לקדמונינו, ע"י ספרי הלמוד אנחנו רוצים להחריב גבול שפתנו העתיקה ולהחיותה, ולא נסכים לעולם להחריב אנב אורחא בין ילדינו את דעותיו הכוזבות ישל כל מי שהוא, אמונת אבותינו וכבוד קדמונינו יקרים לנו מנפשינו ועליהם מסרנו נפשינו תמיד, היוכלו משכילינו ומורינו לדרוש מאתנו ללמוד עברית ודברי הימים דוקא מתוך ספרים כאלה? הבה נצוה כלנו את מורי ישפיע בכל מקומותיהם, לבל ישתמשו בשום ספר המתנגד לקבלתנו או פוגע בכבוד אמונתנו והכמינו. אין זאת אינקוויזיציה או צנזורה הלילה, כי סופרינו לא כתבו כלל ספריהם הנ"ל והדומים להם בהקירה הפשית ובכבד-ראש, אלא בקלות-ראש נטורה או באמונה עורת למסקנת אנטישמים, ובכתבם ספר חדש יכתבו בכבד-ראש ובנמוס וברוח יהודי נאמן ובאהבה לדברי-ימינו ולקדישינו ולא ישימו לב לחקריות סופרים אנטישמים, רק אז יצלה בידנו להטות לב כל אחינה, להכיר ערך שפתנו וערך ישיבת הלמוד החדשה.

קטנותן של חסידים.

ערנסט ברייטר וצרותיו.

ערנסט ברייטר, הצייר הלבובי בפרלמנט האוסטרי, אינו מאחינו, ובכל זאת קרוב הוא לנו, קרוב יותר הרבה מרבים מאחינו, כי דורש צדק הוא ואוהב אמת, שאין רבים כמוהו בדור הזה בין הפוליטיקנים והעתונאים, וכל אוהב צדק קרוב לעשוקים ורצוצים כמונו, ואמנם פעמים אין מספר רב את ריבנו ותבע את עלבוננו בעל פה בפרלמנט ובכתב כעתוננו, מה שלא עשו רוב צירינו שליחי צבורנו מקהלותינו ורוב סופרינו היהודים בעתונותם הלועזיים, לכן צרותיו צרותינו כמו שצרותינו צרותיו, האיש הזה ישנא לכל התקיפים והלוהצים עושיקי הרבים, כי מגיד הוא להם את האמת בפניהם ואינו חת מפני כל, ולא רק באוני השליטים והעריצים הבורגנים, שהישלמון בידם, הוא מרעים בכך עת דבר אמת, כי-אם גם לתקיפי הסוציאליים אינו נושא פנים, אף ישגם הוא סוציאלי, ועיב אינו נכנס אל תוך הקלוב הסוציאלי ובשום קלוב, הוא לבדו שקול בפרלמנט כמפלגה בפני עצמה ואמנם דברו שוקל הרבה, משא כבד הוא דברו לכל עושה עולה, כי האמת אתו בכל מעשיו ובכל דבריו ומפני האמת יראים כל המתרהקים ממנה, את משא דבריו מרגישים אלה כנמל כבד מנישוא, ישרי הממשלה ואדירי הקלוב הפולני ובעלי בריתו הנוצרים-סוציאליים ונשיא הפרלמנט האנטישמי ד"ר פאטאי, רגעים מרים הכין להם בתוכחתו ע"ד מנוי בעל האינדוסטריה הגדול ברנהרד ווצלר לחבר בית האדונים, פלא הדבר, ווצלר הוא יהודי וברייטר חולק עליו ומחלל כבודו וכל האנטישמים מגינים עליו וחשים להצילו ולבזות רוב היהודים נמצאים בצד ברייטר הנכרי, כן נפתלה הפוליטיקה האוסטרית, כן משחיתה היא את נפשות רבים מאחינו ומחרם בלבותם את יסודות היושר והצדק, ווצלר מבר כבוד עמו ושלומם בעד כבוד כסא בבית האדונים, שישלם בעדה הון רב, משרות טובות ועסקים טובים נתן לאדירי הקלוב הפולני גלומבינסקי וסטארזינסקי ומאתים אלה כתר הוציא ליסד עתון אנטישמי פולני בקראקא ושרי מעלה נעשו כל-ישרת בידי סוחרי כבוד היהודים וכאשר הוכיחם ברייטר על זה וגלה את מסתריהם, קם כל הפרלמנט והסוציאליים בכלל נגדו ולעזרת סוחרי הכבוד ונשיא הבית, צורר ישראל ד"ר פאטאי, שנישבע

אל הארץ, הביא את מסלות הברזל ועתה הביא את מכוונת הפריחה באויר, כל אלה מעשי שמוך כל חדש אסור.

עודני הושב מה לענותו כאלותה לקיים מה שכתוב "ודע מה שתשיב" והנה נפתחו שתי דלתות החרר ואנשים אחרים מכיאים על כתפותיהם תמונות קדושים, לתלותן על הקירות. בזה נפתחו שפתי ומענה כפי: "אם כל הדיש אסור, מדוע קנית לך תמונות חדשות?"

"לא חדשות הן, ענה הצדיק התמים, הגן תמונותי הישנות, שנתתי להצפינן במרתף, לבל תשכרנה בהרבן העולם."

גם זה נישתגע מפחד הקומץ ופנית ישמתי ויצאתי.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. ביום א' ש"ז היתה פה בהיכל ח' השחרי ועידת כל הכרות הלאומיות היהודיות אשר באוסטריא, באי-בה הועד הציוני המרכזי בלבוב, שהוא גם ועד הח' הלאומית, ביכ ההברה הלאומית בווינ וב"כ המפלגה היהודית הציונית בבוקובינה, מלבד הקלוב היהודי הדיר גבל פתח את הישיבה והעיר, שזה ארבע שנים עברו מן הועידה הלאומית הראשונה, שהיתה פה ועד לא הסתדרה המפלגה, להיות בה מאחד שלם. לזיכור נבחר ד"ר שטרנברג, שהעיר שאין להרבות בנכונות, כיאם להתחבר למפלגה שלמה משללה במשמעת. — לפני התחלת המועצה הציונית מר וויינגלאז, שהועידה תביע את התמסרותה על התנהגות ממשלת רוסיה עם היהודים בגרשה אותם מערים, שישבו בהן ימים רבים. הועידה דורשה מאת הקלוב היהודי לערער במקום המרכזי נגד המעשים האלה ויבקש עזרה. — הציר גבל הרציא עיר יסוד המסדרות כל היהודים הלאומיים באוסטריא, שכל ההברות הלאומיות תתאחדנה בה. ההברות במדינות השונות תנהגנה את הפוליטיקה כפי צרכן, אבל ועד מרכזי יוקם על בלן, אשר ינהל את הפוליטיקה היהודית של הקלוב היהודי בפלמנט, (כי באין פוסד כזה אין גם אהדות בתוך הקלוב תמיה), שלא ישא הקלוב את כל האחריות על עצמו. בכוח השתתפו ד"ר פכטמן, ד"ר מליץ, ד"ר זליץ, ד"ר מאהלער, ד"ר דיאמאנד, ד"ר שטרנברג, ד"ר דינגל, ד"ר לונגהרץ, ד"ר פרוכט, ד"ר לופר, ד"ר קריש וד"ר שטרנברג. כלם הטעיפו את הניצות ההסתדרות לכל המדינות ותארו את פעילותה וגבולותיה ופעולת הקלוב. נבחר ועד לחבר את התקנות. — אהה"צ הרציא האורה זשאבטובסקי ע"ד מצב הציונות בטורקיא. ועד התקנות הציונית את התקנות ואחד הנוכח נתקבלו. נבחרו לועד הפועל המרכזי וויינגלאז, ד"ר לופר וד"ר דיאמאנד (מבוקובינה), ד"ר זליץ, ד"ר וולדמן, ד"ר פכטמן, ד"ר לונגהרץ, ד"ר דינגל וד"ר שרייבר (מגליציה), ד"ר שטרנברג, ד"ר שליט ואדולף בהם (מווינ) ליב"ד בוח"פ נבחר ד"ר זליץ ומפלאי יקוסו: ד"ר פרוכט וד"ר שליט.

— בערב בשעה ח' היתה אספת-עם גדולה בהיכל ח' היהודים הבלתי תלויים, שהשתתפו בה הרבה יותר מאלה איש. דברו: ד"ר שטרנברג ע"ד התנועה הלאומית, אדולף שטנד, ד"ר גבל ופרופסור מאהלער והוכיחו את ערך הקלוב היהודי ופעולתו. נערים סוציאליים הפריעו את האספה כדרבם בצעקות ולעג, אך האספה לא השיגחה בהן, ד"ר מליץ הרציא ע"ד העבריה הסוציאליים, העושים ציון שונאים, להכחיד את העם היהודי ולבטלו וכל העם הסכים לו.

מרגוב. לדברי ימי אהינו פה, שהיו עד כה רק המשיך אחד של שיעור, המר רצון פוליטי והיעדר סדרו, נוסף עתה דף של כבוד בכחיה למועצת העיר במחלקה הג' הרענן והחוק יצא נגד הבלוי והרקוב. הראשון תחת הנהגת ד"ר שיער ואתו בר שואפי החרות, דמוקרטיים וציונים והשני תחת זו של ד"ר גולדסטר, שבנתנית ידו להסרת כתו והגנתו על גובני בנות ישראל כבר גמר השבונותיו עם החרות. ואתו אלה שנות להם רק באפל המאשר. אופי היה אפן ההסתדרות וההודיינות לקרב. אצל הראשונים פומביות ואורה ואצל האחרונים סחבוא ומחשך. אצל הראשונים אספות, פרסום, קהל עם של אלפים. שהתלחבו למלים האמתיות והבלתי מוויפות של פקיה עינים ואצל האחרונים ועידות פתר כעושי עולת במעמד סבלים שכורים אהדים, לטהו בקף על השבונות של גולדסטר. עתה נהלנו נצחון גדול, אף אם לא שלם. סקרידטי האפוזיציה הכנסנו שנים — מלבד שלשה נוצרים סהאפוזיציה — והם הדיר שיער והעציר המוכשר והמלא מגבות ד"ר יוליוס בורגניכט. עוד שלישי היה לנו להודות להסרידנו הנכבד מר בן ציון ספיר. אבל פה יש לנו שוב להודות להסרידנו הירועים, שהאהדות היא להם מן הפרדוכסים, אם נפל בשביל דעות מעשות ונצח הדיר גולדסטר, שבצעם היתה המלחמה רק נגדו. זאת היא הנקודה העכורה בשמחתנו של מוצאי שבת האחרון עת הגורר המנין, אך יש לנו להתנחם, כי נשאר גולדסטר גלמוד, בלי הכרת האנטישמיים מה, גוואודא, שעמחם התאחד. בכל אופן הננו שמהים על עמידת אהינו בנסיכונם והראותם את יכלת בה העם. לא זאת היא המצודה האחרונה, עוד הרבה יש לנו ללבוז, נלכה נא בכחנו זה. אברך.

מכתב מרוסיא

ווארשא. ימי תשובה יכולים לסמן את ימינו אלה ברוסיא. לא בשביל אספות הרבנים ולא בשביל השגחת הרשות על כשרות היהודים, כיאם תשובה כמש במוכנה הפשוט, בני ישראל שבים אל ה' אלקי אבותיהם, אשר עזבוהו בימי תנועת המרידה. תשובה כמלוא מוכן הפלה נראה עתה בקרב בני הנעורים. מקרי השפד, בכל התרבותם להרדתנו, הם יוצאים מן הכלל. החרות בכלל שבים בתשובה. אלפים מהם, שהיו לפני שנים אהרות "בוגדים", "ססים", "סיסיים", "רבלוציונרים וכו'" ונלחמו בשצף קצף לשם מצוה בכל הבוריואים בבסכות ובאקדחים, והללו שבתות ימים טובים להבנים ועשו את כתיחתהפלה לבנסיות של מודרים ובכלי-נשק בידיהם הפילו מוראם על אנשי השלום — אלה נחפכו היום להכרים נאמנים לעם היהודי, תוהים על הראשונות, הולכים להתפלל, שומרים שבת, נזהרים במאכלות אסורים, ולא זו בלבד, אלא נעשו לציונים, תחת אשר בימי המרידה לעגו לציונים, בזו לשון עבר ושקצו את האה"ק וכונה "הארץ הפגורה". יודעים הם כבר איזו תמימות היתה בידם, להמציא בכל יום שיטות חדשות ותאוריות חדשות ומפלגות חדשות לגאול את העולם. הכירו כבר כמה מפשות היתה פרוישותיהם ובכלליהם הקבועים, מה הסרימכסים היות התכסים שלהם נגד העם היהודי, סבכים הם את הדם הרב של אלפי חבריהם, שנשפך על ידם ועל אלפי הגולים, ששלחו ביד פושעים אל הגולה בקלות דעתם ואת נהרי הדמעות, שנשפכו על ידיהם מעיני אמות ואבות נקיים, שהועלו בניהם יחידיהם לגרודם על-ידיהם. פרהה לה קלות-הדעת ובמקומה באה ישוב-הדעת ונהפכו לאנשים אהרים, בעלי תשובה גמורים. אידואליהם הם עתה קניני העם היהודי, התורה, הספרות העברית, הלשון העברית ותהית הארץ העברית, אשר זה לא כבר ההזיקו לעיני הבוריואים העושקים ובסוגיאחר, שצריכים להשמידם ולהעבירם מן הארץ במקום היותר אפשרי. בכל הערים והעיירות נפגש עתה בבחורים, אשר בשעת המהומה נתפקדו, באו בזרון בשבת אל בתיבני ופפירוסים בפיהם, אכלו ביוה"כ בשר הזיר בפרהסיה להכעים, ועתה הם יושבים בבתי"ד ולומדים פרשה הומש עם רש"י ושומעים כבוד ע"י-יעקב — מן הקצת אל הקצה נתפכו, בדרך ישראל מעולם. ויותר מזה, ישנם בין פומרים להכנים אלה, שהיו רודפים בשעת החרם את חבריהם בראותם אותם אוהים בתוך של תפילין או נכנסים אל בתיבני ועתה נחפכו לרודפים חבריהם בראותם אותם מהללים שבת, אין עוד אותה הע"ז! הם גוערים בהם וכוטרים על להייהם באותה הקנאה הישנה. יש אשר נפגש בשבת בנוסיה של בחורים, מאלה זורקי הבסכות ומחללי קדש, עומדים לפני פתח גלב ואורבים ליהודי, היושב שם ומתגלה, להודיעהו, כי שבת היום ולא ינקה הסהלל שבת בפרהסיה. אלח הם עובדות שביעני ראיתי בכמה מקומות.

גם תפגשו לפעמים בחורות בחורים הולכים בהויץ ומדברים עברית ומתקצצים לשמוע הרצאה על דברי ימינו ועל ספרותנו ובשאלכם מי אלה, תשמעו, כי הם אותם הצעירים, שלעגו זה לא כבר ללשון המטה ולדורשיה. בראותנו בחורים מקבצי שקלים ונדרבות לקרן וקיסת ומתכווננים לנסוע לא"י, נוכל היית כטוהים, כי לפני שנים אהרות לא היה דבר שנאו להם כהבוריואים הנשאים נפשם לארץ אבותינו. מי לא יזכור איך בני גבירים התרועעו עם בני בעל"ד מלאכה ועם הריקנים שבשוק ולכבוד נחשב להם לעזרם לבזו הון בעלי בתים נסוגי אהור ולהחריד נוייהם לשם האליל דמוקרטיסמוס. והיום — מן הקצת אל הקצה! הפועלים הדלים עוובים ונשכחים סלב, בגדו בהם מאהביהם בני העשירים, יבושו בקרבתם ואם תקראו להם "חברים" אין להם בושיה גדולה מזה, הלא נכנעו החברים, מר צלם, פנתה שעת הצלחתם; חללא בעידניה סגיד ליה, אבל לא עתה, כשהפועלים נדרפים ושנואים ונדכאים. היה ימים, שכל בן גביר או בת גביר רכה וענוגה התפארו ותופפו על לבם להבטיה, כי נשמה פרולטרית אמתית" שוכנה בתוכם. לא היה כבוד גדול מזה לבן בע"ב, ללכת הויץ שלובידי עם פועל עני, ההולך להשליך בכובה אל בית מסחר גדול. ועתה כלמה תכסה פני אלה אף לזרוק פרוסת להם ביש לפועל עני, הסוכב בהויץ זה ימים ואכל לא בא אל פיו. הוי ימים, שאלף יהודים בע"ב היו צריכים להיות כפרת איוה יאשיקו או קובא מן הפועלים הצערים לפי דעת בחורינו, ועתה? קץ לאהוה, קץ ליחוס הפרולטריראי, קץ לה"כרים" וה"בחות". בן בעל-בית מבוה עתה את הפועלים העניים יותר מבתחלה. כרוה יכרה מפניו כמפני איוה משהית ומטא.

מן בא הקץ לכל ההלוטות וההזיות, שהתלחבו בהם בני נעורינו, כצל עובר היו. ראויה המהפכה הרהנית הזאת להתבונן בה בינה, היא מעידתנו לשים אל לב: אולי גם כל רעיונינו, תנועותינו, התלחבותנו ושיאפיותנו יהזיקו בנו מעמד בתנועת הפרולטריראציה עליה השלום? בן אריה.

מקרב ומרחוק

ענינים מדיניים. אוברי עצות הם עתה כל הפוליטיקנים בממלכות, אשר האי קרטה עומד תחת הסותן, גמרות גלוי-דעת הממלכות, שאין לישנות את ידם קרטה למורקיא ועליה להיות כפופה לה. נשבעו צירי הפרלמנט הנוצרים בקרטה להיות נאמנים למלך ויון ולחקי יון. הצירים המהמרים לא אכזו להישבע והכריהם הנוצרים אינם מניחים אותם להכנס. הממלכות

נועצות ואינן מוצאות עצה והמורקים דורשים מאת ממשלתן ללכוד את תסליא מיד הוונים. ממשלת יון מערערה על זאת ומבטיחה, כי לא ידה היתה במעל. כפי הנראה תשלחנה הממלכות אניות מלחמה לקרטה, לצאת ידי הובתן, אבל זה לא ישנה מאומה, קרטה נשארת מדינה יונית וספינות הממלכות שתהיינה למראות-עין, תמנענה מלחמה בין טורקיא ויון. — סכסוך קם בין רוסיא ואשכנז, רוסיא ואנגליא, שהלכו ביניהם את החסות על פרס רוצות להלוות כסף לממשלת פרס על מנת, שלא תתן רשיון לבני ארץ אחרת לבנות מסלות ברזל בפרס רק לבני רוסיא ואנגליא. על זאת מערערה אשכנז, כי היא רואה בזה גזלת הרות פרס ודורשת בטול התנאי. גם פרס מסרבה לקבל את התנאי. — יפן נכונה כבר לכבוש את ממלכת קוריאה לצמיתות, וכן רוסיא כוכשת את פינלנד להיות אחת ממדינות רוסיא. מועצת המדינה בפינלנד מאנה לדון על הצעת ממשלת רוסיא, המפירה את הקי פינלנד, המקוימים מאת קיסר רוסיא. ועד הדוכה הרוסית קבל את החק לעשות את פינלנד למדינת רוסית, שעליה לשלוח צירים אל הדוכה. רבים מעמי המערב שלחו קריאת תגר על גול המשפט אל הדוכה. בן משתנים עתה סדרי עולם בלי מלחמות.

ישונות. ביה"ד העליון כוון בטל את משפט בורובסקא-הקר ומשפט הדיש יהיה בקראקא. כידוע האשים היהודי הקר, עורך העתון הסוציאלי "נאפרוד" את האשה הפולנית הסוציאליית בורובסקא, כי שלחה היא מאת הפוליציא הרוסית, להגל את חבריה ולהלשין עליהם בשכר. היא הזמינתו לדין ובי"ד המשבעים הוציא את הקר היב וגדון למאסר חדש ימים. המשפט עורר תמחון רב, כי הקר הוכיח בראיות, כי כנים דבריו. אח"כ נמצא מליץ בורובסקא ד"ר לוויצקי הרוג בחדר משכבו ובורובסקא עומדה על גבו ועדים העידו, כי הגידה מראש כי תהרגהו, יען לא רצה לעשות הפצה. גם הפעם הצליחה לצאת מביה"ד זכאית. עתה יתעורר כל המשפט היפה עוד הפעם. — כמחצב פהם באייטהאוזן. באנגליא פרצה איש, כמאה פועלים נשרפו. — בערב אור ליום ה' בשבוע שעבר רעדה האדמה באוסטריא התחתונה והעליונה, בשיטעירמארק וכאונגרן המערבית. נזק לא היה אף בבתי ויון הגבוהים. — מחצית העיר פרמישלאן ומחצית העירה סמאניסלובשיק בגליציא המזרחית היו למאבלת איש. מאות משפחות יהודים נשארו בערום וכחמר כל.

אנטישמיות רשמית. שר המחוז של מקום התרופה רישנאו בטורכיא מפרסם בעתונים, כי צוה להרוס את כל הבתים בשפלה, הנוטים לנפול, שהיו יהודי גליציא הגילים לחור בהם, לכן אל יבאו יהודים לזושנאו, כי ישובו ריקם. ידענו זה כמה, כי אין מקבלים יהודים ברושנאו בעין יפה ובי נוח לחולים יהודים לשבת בביתם מאשר לשבת עם עקרבים ולסבול בוז ודחיפה וגדופים. אך כי יתערב שר מחוז בדבר ויעשה מעשה רוסיא, לאסור ליהודים את ביאתם למקום תרופה. זאת דמינו אי אפשר באוסטריא. כי הריסת בתי מושב היהודים דוקא בתחלת הקיץ הלא היתה בכונה. — יש להזהיר את אחינו הגליצים בכל מקום, שבנסעם למקומות הרפואה יבחרו להם מקום שמקבלים שם יהודים בעין יפה ולא להרחק למקום שאין רוצים בהם ובכלל מוטב לכל הצריך רק אויר צה, לבקש לו מקום בכפר פשוט, שאין בו המון רב של חולים ואורחים, שם האויר צה יותר וטהור מבקטרים, אבל גם טהור מאנטישמיות והעיקר: ההוצאות מועטות ואין עתה אף לאנשים אמידים לבזבזו כספן לריק.

ישונות נכרים. כידוע יצא עורך-הדין אהרן ברודסקי בארסה וכאי מדינה, שהאשימהו, כי שנה שמו להשכיח יהדותו, אך הקטיגור ערער על המשפט. אהרן ברודסקי נבחר כידוע בארסה לציר הדוכה ומפני משפטו הוכרה לותר על בחירתו. עתה הזמינו בה"ד כפלך מינסק לדון את כל היהודים, המתכנים בשמות נכרים.

צמר גפן בא"י. ארמת "מגדול", עד יד מבריה, שנקנתה ע"י תירים יהודים ממסוכנה, תהיה למקום מטע צמר-גפן. כימים האלה יגשו לעבודה.

אגודת המורים בא"י. מרכז אגודת המורים בא"י קבל תמיכה של ישי טאות פרנקים לשנה

נוסדת באפן הזה, כי היא לא נוסדה על התנ"ך, כי אם על אגדות חז"ל. אז אין ספק, כי יותר שהיו חכמי העמים עמלים לחקור בקדמוניות המצרים והאשורים והיהודים והכנענים ובכתביהם היו עמלים לחקור בקדמוניות היהודים ובכתביהם, כי אלה האחרונים נוגעים יותר אל נפשם מן הראשונים. אפשר מאד, כי באפן הזה לא היתה הדת הנצרית נוסדת בצורה שנוסדה, להכחישי את היהדות ולהשניאה ולהתרחק ממנה תכלית המרחק עד שתדמה יותר אל הדתות האליליות מאשר אל היהדות כחפץ מיסדיה. אפשר גם שבאפן הזה היו מתקני הדת הנצרית בזמנים שונים וביחוד מימי לותר ואילך שומרים יותר את תכלית מדידתם כרומא והיו שבים אל היהדות עצמה ולא רק אל הכרית ההרשה והיו כמה עמים נאורים בזמן הזה חיים כיהודים גמורים בזמן הבית הראשון, כי רק מתוך הכוון המופלג שהעמים מפזים את ישראל, הקיפו לעיניהם ומתגאה עליהם במסרת אבותיהם, התרחקו העמים מתורתנו ולולא קיום ישראל היו מקבלים את תורתנו, כחפץ שליחיהם. הראשונים או היו בזמן הזה לא רק אנטיסמולוגים ואשורולוגים, כי אם גם, ויותר מהם, ישראלולוגים.

עכשהו שישראל עודנו קים ובידיהם לא רק כ"ד כתבי קדש במקורם העברי עצמו (שגם הוא היה נאבד באפן הנ"ל) כי אם גם סדורי תפלה קדמונים נפלאים בצורתם ובתכנם, ששים מסכתות משניות ותוספתות ומכילתא וספרא וספרי ושני מיני גמרות, יש גדול רחב ידים מלא חכמת הקדמונים, שכל חכמת מצרים ואשור וכנען היא כשעשעי ילדים מול המכונות הגדולות של הפבריקות בזמן הזה ומלבד אלה ספרות ענקית של מדרשים וקבלה וחקירה, שנכתבו בימי הביניים, בימים שאף הקיסרים הגדולים של עמי אירופה לא יכלו לחתום שמותיהם, ספרים, שכל הפילוסופיה ההרשה והמרעים החדשים נבנו עליהם בסתר, מבלי שנקראו שמותם עליהם — ואין חכמי העמים (מלבד שנים שלשה כדור שלם) רוצים לדעת אל כל האוצר הזה, מבטלים אותו כאלו אינו, מבזים אותו באותה המדה שהם מבטלים את בעליו היהודים ואף מבקשי האלקים שבדור האחרון, ישכבר השתחררו ממסרת העמים הנצרים, בזים עדיין את המקור האחד שלנו, שהיו יכולים לריות צמאונם בו ולמצוא מרגוע לנפשותם. האין זה פלא והפלא?

ועוד יותר נתפלא בהודע לנו, כי חכם יהודי אחד, ד"ר קלעקנער בציריך, הבקי בספרות ישראל ובספרות העמים, גלה זה מפליא ומרעיש, כי כל הספרות האיטלית של ימי הביניים, שהוא גאון עמי אירופה ותפארתם, ספרי דנטא אליגיירי, בוקציא, פטרקא תומש אקווינא ואחרים, שזה כמה מאות שנה מתאמצים חכמי כל העמים לחקורם ולבארם וספרות גדולה מאד כבר נכתבה עליהם ועוד לא באו על סודם וכונותיהם — כל הספרים האלה, נ"א במספר, נכתבו בידי שני פילוסופים יהודים מפליטי ספרד, שהסתירו בתוך מליצותיהם חידות נעלמות, לרומם את היהדות ולסתור את הדת הקתולית ומחבריהם הנצרים לא היו ולא נבראו, אלא המחברים היהודים כתבו את הספרים על שמם בערמה והקדימו זמנם בדרך סופרי היהודים בימים ההם, ליחס ספריהם המוכים לגדולי קדמונים, למען יתקבלו בעם ויפעלו פעולתם. שמות שני המחברים היהודים הם חסראי קרישקש, הפילוסוף הידוע לנו מספריו העמוקים ופרופיאט דוראן, שניהם ראו עיני עינים בספרד הרשעה, עיניהם חזו את השמדות המדורות והענויים הקשים, שכבלו היהודים בארץ הרשעה בעצת נציבי השמים הקתולים כרומא. גם בנו של ר' חסראי היה בין הנשרפים על קדוש-השם והוא עצמו וחברו דוראן קבלו עליהם הדת הנצרית למראית עין, למען ימלטו מבין שני הרשעים הקדושים ויקרשו את השם בספריהם, המה באו ארצה איטליא וכפאדואו היו בשמות בדויים וחברו את כל הספרות האיטלית המפוארה, שהפיצוה בין אחיהם האנוסים בגלותם להם סודם, לחזק לבם באמונת ישראל ולמאס בעיניהם את האמונה החרשה והנוצרים קבלו את הספרים בצורתם החיצונה, שאינם מוכנים להם עד היום הזה, למרות כל החקירות והפרוישים ומפני אי-הבנתם נטרוממו בעיניהם.

ולא השערה ריקה היא זאת, בשני ספרים כבר הוכיח המחבר את אמתת הנחתו בראיות, שאין עליהן

נשא ר"ד גבל קולו בשם העם היהודי ודרש לתת גם בטחון למפלגות קטנות בבית ובממלכה, להגביל מעט את זכות נשיא הבית, שלא יתנהג במשא-פנים כהנשיא ד"ר פאטאי, שהוא איש המפלגה גם בהנהגת הבית ומחא קף בשמחה לדובר אנטישמי. הוא דורש להחליף את האוטונומיה של המדינות באוטונומיה של הלאומים ולתת גם ללאום היהודי זכות אוטונומיה וקטסטר מיוחד בכחירות. רק התקון הזה יביא שלום באוסטריא עד שיוכל הבית לעסוק בתקון המדינה.

עוד הפעם גרויש קיוב, משלשת אלפי היהודים, שיצאה עליהם גזרת גרויש בקיוב ונתנה להם ארכה, יגורשו עתה שבע מאות, קצתם מיד וקצתם בחדש הבא.

זנגביל מורדה, בעתון אנגלי הודה ישראל זנגביל סוף סוף, כי אי-אפשר למצוא ארץ פנויה ליהודים, ל"סד שם מדינה יהודית. להשיג את ההכרה הזאת היה ההכח הערום זנגביל צריך ארבע שנים!

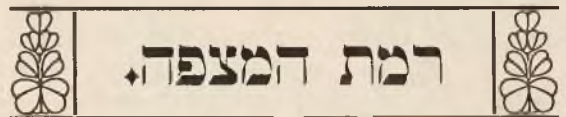
"אלכרמל", בעיר-החוף חיפה, אשר תחת הר הכרמל בארץ ישראל, יוצא עתון ערבי, שכל תעורתו הוא לעורר שנאה בין הערבים והיהודים. בכל גליון הוא מחרק את היהודים ומסביר לקוראיו את הנזק, שיגיע לערבים תושבי הארץ משוב היהודים. גם את גדולי ישראל הקדמונים הוא מגרף, בהשתדלות החכם-בשי ר' חיים נהום בקושטא צוה המניסטר למישפט את ביה"ד בחיפה להזמין את העורך לרין.

בגין הבתים ביפו, תנועת הבגין ביפו הולכה ורכה, כמעט נגמר הפרור החדש "אחוזת בית", שנבנה בעזרת הון הקרן הקימת, עומד עתה פרור חדש להבנות ביפו בשם "מישכנות בצלאל" ע"י אגודת שתפים, שרוכס עניים, הם מוציאים פרוטתם האחרונה ומצרפים קרן גדולה להחל בבגין.

לספירת העם, הר"ר מאקס דיאמאנט במינרנוביץ מציע, שבספירת העם, שתהיה בסוף השנה הזאת, לא ידשמו היהודים את שייכותם לעם היהודי ולא את לשונם היהודית, כי בזה לא יועילו מאומה, כי הפקידים רק יעבירו קולטם על זה, כי אין מנהג לרשום את הלאום והלשון היהודית אינה מאשרת, ואינה נחשבת בין הלשונות המתהלכות במדינות אוסטריא לכן נחוש לפי דעתו, שירשום כל יהודי כרובריק לשון: "איני משתמש אף באחת מן הלשונות המאושרות", זאת תהיה דמונסטרציה מועילה והפקידים לא יוכלו להתעלם ממנה.

צואת סנהריב, זה מקרוב נגלה באדמת אשור קנה-חרם וכתב חרות עליו מוזן סנהריב מלך אשור. הקנה נמצא עתה במוזיאום הכריטי. על זה מעיר עתון אנגלי, כי שם נמצאת גם צואת סנהריב, הוא חרותה על לוח חרס בשבע שורות בכתב הדור אשורי. וזו לשונה: "אני סנהריב מלך הגרים, מלך אשור, הנחתי שרשרות זהב, אוצרות שן, גביע זהב, גם כתרים ושרשרות, כל אוצרות הברכה, אבן טובה יקרה, מנך אחד וחצי, שני קיבים ומהצה לפי משקלם, לאסרחדן בני אשור יוסבישמו אשור-איל-מוקדין-פל. וכן אוצרות המקדש אשר בפמוק ואשר בנבוא-דיק-ערבא".

נהפך הוא, בא לו הירש בער אל בית היין וצוה לתת לו חצי הלטר יין מן הטוב והמטיב ושליש ביצים קשות. "ומה אתה אומר ליניני? שאל המוגז, אלו היה היין ישן כל כך כמו הביצים והביצים הדשות כהיין — אז היו טובים — ענה הירש בער.

מגלה תעלומות.

נתאר נא לנו רגע אחר את האפן האפשרי, כי ר' יוחנן בן זכאי לא היה מצליח בשעת החרבן השני, להציל את יבנה והכמיה והמשניות והתוספתות והתלמודים והמדרשים לא היו נכתבים, להשאירם לדורותינו וממילא היה העם היהודי נבלע בין העמים כשאר עמי המזרח וכימינו אלה לא היה עוד זכר לו רק בכתבי הקדש בתרגומים לועזים ובהגדות חכמות, שזשארו כירי העמים הנצרים על-אדותינו (האמונה המחמדית אולי לא היתה

מחברת מפיצי השכלה בפטרבורג, לטובת הוצאת הירחון "החנוד" המוקדש לעניני הפרגוגיה ובתהים העבריים ככלל ובא"י בפרט. סניף אגודת הנשים העבריות, העובדת לתמיכת הקולטורה בארץ-ישראל אשר במוסקבה, תומך גם הוא את ההוצאות הספרותיות אשר על יד מרכז אגודת המורים, מר גולדברג מווילנה תרם חמש מאות פרנקים לטובת הוצאת ירחון לבני הנעורים, העומד לצאת ע"י מרכז אגודת המורים הנ"ל. הד הזמן.

הוצאת ספרים בא"י, נוסדה בא"י הוצאת ספרים חדשה בשם "יפת", במטרה לתרגם עברית את מיטב הספרות היפה העולמית. מיסד ההוצאה הוא הסופר הגל"צי יהושע ררלר-פלדמאן (ר' בנימין). ההוצאה נתיסדה על יסוד של מניות, מאה פראנקים המניה. רעיון ההוצאה החדשה נתקבל בחכה בישדות הסופרים.

אמונות עבריות, יהודי אחד בפראנקפורט על גהר מ"ן צייר באופן מצוין באד את תמונת קיסר אשכנז ע"י צרופי אלפי מלים עבריות, המכילות את תולדות הקיסר ווילהלם. עבודת הציור ארכה שלש שנים וצופות. היהודי קבל מאת הקיסר ווילהלם מכתב תודה בעד הציור הזה.

בטול חוק האינדוסטריה ברומניא, נידוע הוכנסה בשנה שעברה אל הפרלמנט הרומני הצעת-חוק על-דבר התעשייה הארצית, שאם אלמלי נתקבלה ונתגשמה כמעשה היתה עלולה להכרית אכל מפי אלפי משפחות של יהודים. האנטישמיים לא פסקו מעשיות מעשי-אנטיאציה נמרצה בעד קבלת הצעת-החוק הזאת. עבשו נתקבלה ידעה מבוקארישט, כי בימים האחרונים שבה הממשלה הרומנית ולקחה בחזרה את הצעת-החוק הזאת מאת הפרלמנט, ולא תכניסנה עוד אליו לעולם. בזה חלפה הסכנה, שירחפה זה בשנה על הרבה מיהודי רומניא.

כוכב השביט, יועץ הממשלה משנה הריוקטור בבית מצפה הכוכבים בוויין דקטור פליזא ררש בשבוע שעבר על-אדות כוכב השביט האלאי הנראה עתה ברקיע, התוכנים הכירו מעט מעט את מהות הקומט, אמר הדורשי, בעוד שהעם עודנו ממלא ספוקו באמונות תפלות, ובהיות עתה במקרה גשם שוטף שלא כדרכו, רעד הארמה ועוד פגעים רעים, מבצבצה בין העם השאלה: "האין יד הקומט בכל אלה?" לא, נקי הוא, ענה הדובר, בימי קפלו התחילו להכיר, כי הקומט ככוכבי הלכת הוא והוא סוכב את השמש כמוהם. הדובר באר את חקי סבובו ותוצאותיו. מעגל הקומט האלאי הוא עליפטי (עגול-ארון) והוא מכלה את סבובו בע"ה שנה, בהתרחקו מן השמש הוא רחוק ממנה 5300 מיליוני קילומטר ובהתקרבו אליה הוא רחוק ממנה עשרים ושמונה מיליוני קילומטר. מראה הקומט כמו שהוא נראה אלינו הוא רק בהתקרבו אל השמש, בי חום השמש מוציא ממנו אד, המקיפו ומתפשט ממנו והלאה מאחוריו והו השבט או הזנב, ככוכב אינו גוף אחד מהובה, כי אם גושים הרבה מאד השוכנים זה אצל זה, בנשת גושים כאלה אל אויר הארץ נראה אותם בתור זיקים פורחים ברקיע בלילה. — הקומט היה בחדשים שעברו בתקופתו הראשונה ומעתה בתקופתו השנייה יהיה נראה בכל ערב ברקיע לעינים בלי שפופרת. ביום 18 לחיז עמד מול השמש, מקרה שקרה רק עתה פעם באלפי שנים. התוכנים עוקים עתה במקומות ישונים, לבדוק את הקומט ופעולותיו על הארץ בשני הכחות האלקטרים והמגנטיים. הארץ נכנסת עתה פתוחה וזנב הקומט, מקרים כאלה כבר היו, אך האנשים הכירו זאת לאחר מעשה. ובפעם הזאת ידעו התוכנים בגריניטיש (באנגליא) מראש, כי כן יהיה והאת היתה סבת הפחד. אך הזנב הוא שלשים מיליון קילומטר ובמקום רחוק מן הקומט כ"ג מיליוני ק"מ יבלע זנב הקומט את כדור הארץ ויקפיהו אך יושבי הארץ לא יכירו, כי חמר הזנב רק כל כך עד שכלו יחד, בכל עשרות מיליוני ק"מ ארכה אם יכבש לחמר עב כהארץ יצטמצם בעגלות מסע אחד במסלת הברזל. אין איפא כח לחמר רק בזה לפעול איזו פעולה ממשית על הארץ. כול העם היהודי בפרלמנט, לרגלי הצעת החוק לעשות תקנות חדשות בסדר העבודה בפרלמנט

תשובות. ר' חסדאי ור' פרופיאט חבדו גם ספרים עכרים הרבה מלבד הידועים. שנקרא שמם עליהם וגם ספרים בלשון הספרדית. בספרדית חבדו ספר בעודם בספרד, בלשון מוכנה בשני פנים, להשפיל את הקתוליות ואת האפיפיורים ואת הכהנים. דוראן חבד ספר עברי בשם "בלמת הגנים" וספר שני בשם "אל תחי באבותיך". ג"כ מוכן בשני פנים, לכאורה הוא לחזק את האנוסים באמונה הקתולית, אבל המתבונן בו מוכרח למאוס בה. גם חבדו את הספרים "אבן בוחן" על שם קלונימוס בן קלונימוס, להראות לאנוסים את יתרון הדת היהודית על הדת הקתולית ואת הספר "חזק אמונה" על שם יצחק בן אברהם, לסתור את כל מענות כהני הנצרים נגד דת ישראל ולהראות אפסות ספרי הברית החדשה והסתירות שבהם. הספר הזה לא אבד גם היום את ערכו ואלו הוציאוהו עתה מחדש היה בלי-נשק חזק מאד נגד דמסיתים ונגד משכיליני הידועים, הנהוים עתה אחרי הנצרות. שני השמות קלונימוס בן קלונימוס ויצחק בן אברהם הם שמות בדויים מלבד ר' חסדאי, קרשקשי, להנצל סאימת האינקוויזיציה. ונוסף לזה הקדימו זמן חבורם כנהוג אז.

וכמו כן בדוי היא, לפי ראיות המחבר, השם עמנואל ל מחבר ספר השירים הגאוני "מהברת עמנואל", כי גם הספר הזה — שגם זמנו מוקדם — הוא מעשה ידי ר' חסדאי. בספריו הקודמים על-אדות ספרי דנטא מוכיח המחבר לכלל החפץ להכיר את האמת, כי תכן ספר עמנואל ותכן ספר הקומדיה של דנטא אחד הוא ושניהם כאחד נתחברו וכוונתם צפונה וטמורה בתוך מליצותיהם, לרוסם את הדת היהודית וספרותה וכבוד רבותינו הקדמונים וללעוג לאבות הכנסייה הקתולית וכן הדבר בספרי שאר מחברי איטליא ששמותם בדויים מלבד קרשקשי והוא מחברם וכוונתו אחת היא צוורה בתוך שירי האהבה ויתר הענינים המפלים, שהם רק לבוש לכונה נסתרה, לחפץ ממיר ונעלם בשם כל ישראל, שהמחבר מר קלקנר מגלה אותה. (דונטא לדרכו זה אולי מצא ר' חסדאי במגלת שיר השירים, שמיים המסרה לנו רגילים כל ישראל לפרישה על ענינים רמים ונשגבים).

אך כל זה עוד כאין הוא לעמת הנלוו החדשי, שגלה מחברנו מר קלקנר. הוא מצא בספר הקטן "אגרת בעלי חיים" שגם הוא מיוחס לר' קלונימוס בן קלונימוס כמפתח, למצוא את רזי הקלסיקים האיטלים מימי הבינים וממנו יוצא בלי כל ספק, שיהודים חבדו ויד דוראן ור' חסדאי היתה בהם. הספר הוא וכוח בין בני אדם ובעלי חיים וכי"ד של מלאכים מכריעים ביניהם, מחברו הוא, לפי דברי המחבר, יהודי ערבי בכנענה, שחבר ג"כ ג"א ספרים וקולונימוס רק תרגמו ורמו בהקדמתו, כי הצפין בתוכו סודות חשובים, שגם חכמים לא ימצאו בקריאה שטחית ופתח בו שלשה וארבעה שערים ונתן בו משלים של מלים זרות ורזים של שירים נאים הבנוים על ערבוב, גם חרודים עמוקים ולשון נופל על לשון, אשר ממלה אחת נעשות מלות אחדות בעלות תכנים שונים והמלים הזרות הנל ארונות בהן... "בספר הזה בא הסוף בתחלה והאחרון הוא הראשית, ובסוף הספר נמצא העיקר ויסוד הכל". המחבר מגיד אח"כ את פישמות הספר, שהיא להראות, כי מתור הארם מן הבהמה אין וגאות האדם לריק ומסיים, כי הקורא המבין ימצא בו רזים נפלאים, כי הספורים אינם העיקר, המה רק לבוש לתכן נעלם. עד כאן לשון המתרגם הקדמון בקצור. הוא תרגמו לחכמים, לבקש ולמצוא את החידות הצפונות בספר ע"פ המפתח שנתן בתוכו. המפתח הוא ישמות מלאכים הנמצאים בו, ומחברנו מצא חידתם, שאם נוציא מפרקי הספר את האותיות הנמצאות גם בישמות המלאכים ונכתבן כסדר בתיבת הפרקים מלמעלה למטה ולפעמים מלמטה למעלה ונצרך את האותיות למלים, יצאו מהן שירים עברים, שתכנם מתאים לתכן ספרי הקלסיקים האיטלים. מזה ראיה, שמתחברם אחד והמחבר העברי עשה את ספרו הקטן אגרת בע"ה כמפתח לכל ספריו העברים והלועזיים. במפתח הזה נבין גם את ספרי דנטא, בוקציא ועמנואל על נקלה ותסור מהן כל כבודות. המחבר מצא, שלפי דעת קרשקשי חבד ר' יהודה הנשיא את הברית החדשה ורכים מספרי הקלסיקים היוונים והרומיים לגוים, להסיר לכבם מאחרי האלילים. הדעה הזאת נפרזת, אבל ע"פ המפתח יוצא, שכן היתה דעת קרשקשי.

וכן אמנם יש מסורה יהודית ישנה, שחכמי התלמוד יסדו את הדת הקתולית לגוים להפירדם מן היהודים, כי הנצרים הראשונים השחיתו אותם. את המפתח מפרסם מר קלקנר בירחון אשכנזי בשם *Vergangenheit u. Zukunft*, היוצא בצירוף (מחירו באוסטריא חמשה כתרם לחצי שנה) עם פתרון חידות הספרים. החוכרות הן מנדנציות ביותר, ערוכות כנגד הנצרות ובוה הן מפסידות מערכן המדעי קצת. גם אין בהן סדר נכון, המחבר קופץ מענין לענין, כדרך שעשו הקדמונים, שהוא מחטט כספריהם. אבל להבם מבקש אמת הן אוצר יקר, ישמע חכם ויוסף לקח. ועתה נשימה אל לבנה, אלו גלה חוקר אחד, שאיזה סופר צרפתי או איטלי אחד חבד ספרי דנטא והיה מביא ראיות כאלה, במה רעש היה גורם וכמה אכזב היה מעלה, עכשו שנגלה שפילוסוף יהודי היה מחברם, אין לפי כבוד חכמי אירופה לשים לב והם מחשים — אין דבר.

על אדות סג"ל.

ארוני העורך. בנלוין י"ד של "המצפה" נסית לכאר את הכנוי "סג"ל" בהתימת הלויים בהמלה הרומית "sigillum" מודה אני, כי שווי הצלצול של המלות האלה אומר דרשוני, ולא עוד אלא ישקרבות כזאת אפשר למצוא גם בין האותיות "סט", הרגילות לבוא אחר שמות הספרדים ובין המלה הרומית "stampille". מכל מקום בלי ספק עור דבר זה צריך תלמוד, כי כלל גדול הוא בדינה שאין אדם דן גזירה שוה, אם לא ימצא בה די באור ישלם לגוף הנושא. והמלה סיגילום עוד לא תפתר לנו היטב את החידה: מה ענין המכטא הזה דוקא אצל חתימת הלויים? הישערתך, כי על כן נהגו הלויים לכתוב "סג"ל" במקום "הלוי" לפי שיש בזה האחרון שלש אותיות משם הויה, היא רחוקה לפ"ד ואינה מיוסדת היטב בדברי המדריש שהבאת. לפ"ד יש לבוא על הטעם האמתי ע"פ הרצאת הש"ס: (גימין ל"ו ע"א) "רב צייר כוורא ורב חנינא צייר חרותא, רב חסדא סמך ורב הושעיא עין, רבה בר ר"ה צייר מרותא". רבים עמלו להביא אור בדברים הכהים האלה ולא עלתה בידם. ואני רואה, כי מיוסדים הם מצד אחד עמוק בחקר הלשון ומצד שני ברגילות חז"ל, לדמו בענינים נשמים מושגים שונים בתוך "לשון נופל על לשון". כמו: (בש"ס ע"ו יוד ע"ב) שדר ליה גרגירא, שדר ליה כוסברתא, שדר ליה כרתא, שדר ליה חסא, ע"ש ברש"י. ובש"ס ברכות (נו ע"א): הרואה תמרים בחלום תמו עוונתו, (שם ע"ב) הרואה פיל בחלום פלא נעשית לה, וכאלה רבות. והנה כנודע מורה הפעל דגה את מושג הרבוי (וידגו לרוב, בראשית מ"ח מ"ז) וממנו נגזר השם דג, כמו כן משמש בעברית לעצם הרבוי הפעל רבה, והשם רב נגזר מזה האחרון כמו דג מדגה. מה אנו למדין מכאן? כי כגוף מלת "רב" מונח המושג "דג", ויצדק לפ"ו מה שצייר, רב כוורא. עוד ספרו: "רב חנינא צייר חרותא". והטעם פשוט לפ"ד, כי תרגום של חן או חנינא הוא בלשון יוונית "חארים" משרש חאריט, וא"כ אין סמל יותר יפה לשם חנינא מחרותא. וקרוב לשמוע, כי גם מוצא השם יוני חארים הוא מלשון עברית, ולפי שד"ח עין התמר בימי קדם סמל החן והיופי, כמו שמעידים הכתובים דמתה לתמר, (שה"ש ז' ח'), כתמר יפרה, (תהלים צ"ב יג) ע"כ נקרא ענף ממנו בשם חרותא. רב חסדא סמך ור' הושעיא עין" הוא ע"פ מה שמצינו לחז"ל במקומות הרבה, שבחרו לסימן אות אמצעות מהמלה, כמו: (יבמות ע"ד ע"ב) "הד"ס" הוא ר"ת הכאת מקום, ויודו, אסור לאונן, (סנהדרין נו ע"ב) "ד"ך" ר"ת דיינין וברכת השם, והרבה כיוצא בהם.

העולה מדברינו, כי רגילים היו חכמי ישראל לצייר במקום השם איזו צורה, שיש לה צד קרבות להשם ההוא, והנה כבר הסכימו הבלשנים האחרונים, כי שם "סג"ל" הונח בעברית למין הפרה, הנקרא בלשון רומית וילה (viola) (ע"ן ברכות מ"ג ע"ב רש"י ד"ה סגלו) וממילא נבין את פשר מלת "סג"ל" בהתימת הלויים. כנראה היו רבים מן הלויים נוהגים ע"פ טעם הימים ההם לצייר אחרי שמותיהם העצמים את פרח ה"סג"ל" או ה"וילה" כעין סמל יחוסם, לפי שהשם האחרון נופל על לשון "לויה" ודומה לו ממש באותיותיו וכבר

מצינו, שכנה רש"י את רבו ר' יהודה הלוי בשם לויה סתם. (ע"ן שבת מ' ע"א רש"י ד"ה רוחץ). ברכות הימים נתבטל מנהג הציור, אבל זכר לדבר עוד נשאר לנו במלת "סג"ל" שכותבים הלויים במקומו. בדברים האלה נמצא היסוד להבנת עומק מאמר חז"ל (בש"ס סנהדרין צט ע"ב) ותהיה מזה ראיה להשערת: "מא דודאים, אמר רב יברוחי, לוי אמר סג"ל, ר' יונתן אמר סיבסוך סביסקי". מצינו הרבה פעמים בש"ס, שהיה כל אחד מהאמוראים דורש את מהות ואיכות הנושאים ע"פ שמו עצמו, כמו (סנהדרין צ"ח ע"ב): "דבי ר' שילה אמרי שילה שמה דבי ר' ינאי אמרי ינון שמו דבי ר' חנינא אמרי חנינא שמו" ע"ש, וכן (פסחים ק"ח ע"א) "מהיכן הלל הגדול ר' יהודה אמר מהודו עד נהרות כבל, ר"א בן יעקב אומר מני יעקב בחר לו יהי, וכבר הרגיש הגאון רצ"ח כעין זה בהערתו לש"ס ב"מ כ"ה ע"א ונזיר י"ג ע"א. אבל לא ירד למעם הדבר, ואין כאן המקום להאריך. עצם החזיון הזה נגלה לנו גם כאן: רב בחר באותה המסורה, ישעל פיה הדודאים הם יברוחי, לפי שמלת יברוחי נופלת על שם רב (ובמדרש ב"ר פע"ב הגירסא ר' חייא בר אבא אמר יברוחי, והוא ג"כ מטעם זה עצמו, כי השם רבי חייא כלול ממש במלת יברוחי). "לוי אמר סג"ל" הוא על דרך שאמרת, כי בשם "סג"ל" מכונה הפרח "וילה" והוא נופל ע"ש לוי, ר' יונתן אמר סיבסוך סביסקי, כפי הנראה הוא ענין אחד עם סימלקי, שפירושו "יסמין" או "יתמין" (ע"ן ברכות מג ע"ב רש"י דכ"ה סמ"ל ומהרש"א בח"א לש"ס סנהדרין צט ע"ב) והוא נופל על שם יונתן בחלוף השכ"ח של אות נון במס.

יצחק הירש — ווישניטיץ.
בכאור מלת סג"ל מעירנו הר"ח ימ"ד על הסדרש במדבר רבה פי י"ד: "שלשה מיני שלמים כנגד בהנים, לויים וישראלים. ר"א כנגד שלש גדולות שנתן להם הקב"ה ואלו הן: סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש". א"כ ממלכת כהנים הוא חותם הכהנים (כ"ז). גוי קדוש הוא ישראל וישארה סגלה ללויים.

אונזערען פאמיליען עמפפעהלען וויר דיא קאלינער ציכאריע יאויפ'ס בעסטע.

- ברגשי גיל וחרוה אגיש במז"ט לאהותי מ' ליבטישא ולחתנה מר שלמה נוסביום לארוסם.
- אברהם עהרענפריינד — הוסאקוב.
- הנני מתכבד להגיש במז"ט מקרב לבי לדודתי מ' ליבטישא עהרענפריינד לארוסה עם רעי הנכבד מר שלמה נוסביום.
- ליב עהרענפריינד — פרטיסלא.
- ארשת ישפתי תביע במז"ט לידידי חכביב מר שלמה נוסביום לארוסו.
- דוד שף — פרטיסלא.
- ברגשי גיל וחכה אברך במז"ט את רעי חיקר מר חיים ראוענבוים מקראקא לארוסו עם מ' רוזא פישמאן מרדומישל.
- חיים הירש — קראקא.
- מקרב לבי אביע במז"ט לרעי החביב מר חיים ראוענבוים בקראקא לארוסו עב"ג מ' רוזא פישמאן מרדומישל.
- נחמן שטיעל — קראקא.
- מלכי פנימה תול ברכתי לאחי חיקר מר משה לארוסו עם ש"יב מ' יעמטי באמוע במיקולינצע.
- שלום שמויב ראבאנובאקא.
- ברגשי חכה ורעות הנני מברך את ידידי מר ראובן אלי' שטיינער מכה לארוסו עם מ' אסתר ראקער בסאנדן חדש. מז"ט לחוריו ולמשפחתו.
- יעקב בלעך — לימאנוב.
- ברגשי גיל וחרוה הננו מתכבדים להביע במז"ט לרעינו חיקר מר אברהם משה פייערונג מלכובה לארוסו עם מ' הנצי לינדענבוים מקריבמש ע"ג ד. מז"ט לחוריו ולכל המשפחה.
- משה פאדאראצער, אייזיק הירש — לכוכב

הנחה בשביל קוראי "המצפה"

למען תת אפשרות לרכים מקוראינו לדעת את חיי הקראים, מנהגיהם וכל דרכי חייהם, עשינו חוזה עם המו"ל את הספר

מחיי הקראים

מאת הסופר וכו' מר ראובן פאהן

כל קוראי "המצפה" יכולים לזכות מהנחה זו. תחת 1.20 קר. יכול כל חותם לקנות אצלנו את הספר רק במחיר 70 הלר עם פורטו.

הספר המלא ענין זה מכיל קרוב למאה ועשרים דפים תכנית ישימית גדולה. הרוצה בו בהנחה הנ"ל יפנה רק אל הירדקציה של "המצפה".

הננו מברכים במז"ט את רענו מר שלמה וואללער לארוסו. יקר שארף, אלי זימל פאלינקער — אשפיצין. אישיריכם אנשי מרנוב כי לכך נוצרתם! מז"ט והירד לכם גבירים נכבדים מר אלי באראן ומר בן-ציון סאפיר, כי ליועצי עדת העיר נבחרתם. מענדיל שפירא ממיעליין.

הנני מברכים בכרכת מז"ט את ידידנו הגביר מר אליהו באראן לבחירתו למועצת העיר מרנוב. המערכת.

הננו מברכים במז"ט את חברנו מ' ירוחם גינסבערג מקראקא לארוסו עם מרת קלארא פריעד מליסקא. שמואל בירנבוים, אהרן הירש — ראפטשיין.

מעמק לבם מביעים לחברם מר שמואל שליכטר מסמבור במז"ט לארוסו. האחים וואלאך. מעמק לבי הנני מביע בזה במז"ט לרעי מר ירוחם גינצברג בקראקא לארוסו עם מ' קלארא פריעד פריעד בליסקא. ישראל פאנגעלפאנג — מרנוב. ברגשי גיל וכבוד אביע בזה במז"ט לרעי מר ירוחם גינצברג בקראקא לארוסו עם מ' קלארא פריעד. יצחק אייזיק ראמענבערג — קראקא. מעמק לבי אביע במז"ט לגיסי מר צבי ענגל לארוסו עם מ' גיטל בראווער בהירוב. מז"ט לדוריו. אברהם קעלטיש — מאטישאווין. במז"ט מקרב לבי אברך את ידידי מר שלמה וואלער לארוסו עם מ' רוזה צעלינקער מואטור. י. זינבל וואלף — אשפיצין.

Erstes und Grösstes
Gramophonhaus
JOSEF WECHSLER
Engros & Endetail
Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטרייטער דער גראמאפאן אקציען-געזעלשאפט מיט מארקע, שרייבענדער ענגעלי גרעסטעס לאגער פאלינישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטשען מיט מארקע, ענגעלי. 20.000 פלאטשען ערסטגרעסטער קינסטלער שטעטס אום לאגער-רעפערטאריאל אונד ווערקשטעטע אום ארטע בעסטע אומטויש-בעדינגונגען. פרייזאטאלאגע גראמיס אונד פראנקא. לעמבערג, טעלעפאן II 2033 קראקא, טעלעפאן 461

בישורה ספרותית

אהרי עבודה והכנה במשך זמן רב הננו נגשים בעת להוצאת סריה שלמה:

מלונים של-יד.

(א) עברית-יהודית — יהודית-עברית.
(ב) עברית-רוסית — רוסית-עברית.
(ג) עברית-פולנית — פולנית-עברית.
(ד) עברית-גרמנית — גרמנית-עברית.
(ה) עברית-צרפתית — צרפתית-עברית.
(ו) עברית-אנגלית — אנגלית-עברית.

המלונים הללו הנעבדים ונסדרים בעת כתיבתם ובדפוס ע"י טובחים לכך יכולו בקרבם את: (1) כל המלים (גם הארמיות) שבכ"ק; (2) שבספר בן-סירא העברי שנתגלה בזמן האחרון; (3) שבספרה ברותות ותוספות, שבתלמודים, מדרשים וילקוטים; (4) שבפיוטים, סליחות ויוצרות (5) שב"הרי ויתר ספרי הקבלה; (6) שבספרות הגאונים והרבנים, ש"ת ופוסקים; (7) שבספרות הפילוסופיה והשירה של ימי הביניים; (8) שבספרי הרוש והחסידים; (9) שבספרות העברית החדשה והצעירה; (10) המלים העבריות שבשפת יהודית המדוברת בהוראותיהן המדויקות והחדשות; (11) המלים הכלליות הלועזיות שנתקבלו בכל השפות; (12) מרמזים מדעיים למקצעות המדע השונים; (13) שמות פרטים של אנשים ומקומות היותר נהוגים שבליקסקונים הכללים והעבריים; (14) ראשי תיבות השגורים בספרות העברית במקצעות שונים.

במלונים הללו באות המלים לא רק ע"פ השרשים, כי אם גם ע"פ הסדר האב"י של צורות המלים השונות, באופן שגם אלה שאינם יודעים את הדקדוק ידעו להפיש אהרי כל מלה ולמצאה בנקל; ועם זה באים בראש כל מלון, כללי השפה היותר עיקריים.

המלונים הללו נדפסו בפורמט בינוני הנהוג במלונים של-יד, באותיות בהירות ויפות של הו"ל ועל נייר משובח.

כל מלון יביל בכל חלק 800 עמודים (1600 הצאי עמודים) בערך. ובכדי להקל את רכישת המלונים נפתח התימה מיוחדת על כל מלון ומלון, שיצא בהוברות לעתים קבועות, במחיר יותר זול מכפי שיקצב על כל מלון בציאתו.

במפעל החדש הזה הונח הון רב ולא נהס על ההוצאות המרובות ועל עמל הרב ובלבד שיצאו המלונים מתוקנים ומשובלים עצהיית.

פרוספקט מפורט עם דוגמא מהמלונים המדושים בכל השפות הנזכרות יצא בעוד זמן קצר.

ברגשי כבוד הוצאת "תושיה" & י. רמברג, האדריכה: Verlag „TUSCHIJAH“, Warschau.

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכסיהחונג (אללע פטשדען) האנדעלסקארדעספאנג-דענק, דייטשע שפראבלעהרע, קויפס. רעכנען, האנדעלס-עט וועכסעלרעכעט, ווארענקונדע, געאגראפיע, שענשרייכען, וועלטגעשיכטע, עסער אנטאג-וועלטשפראכע, סטענאגראפיע, אלע סיסטעמע) א. ז. ו. קאן ועדערמאן אהנגע בעוואנדערע פאדקענטניספע אים ברעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — האגאראר מאכססיג. — ביא גלויבצייטיגער מילכאהמע אן 4 לעהר-פליכען.

STENOGRAPHIE GRATIS.
אנפראגען נור געגען רעטורקארטע, פראספעקטע K 0.50 ערפאלג גאראנטירט.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut.
Abteilung für briefl. Unterricht
A. WEISSMANN, Podgórze, Krakau H-E

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten

Kliö Füllfederhalter
דער בעסטע אללער גאב"י מונגען פיר יעדען שרייבערען אונגעטעכערליך, פאסענד פיר יעדע פערער אונד טינטע. ווער איינמאל קליא אין גב"י ברויך גענאסמען האט, ווירד מיט קיינער אנדערען פערער מעהר שרייבען.

צו בעציעהען א קראנען — 5. ביו — 28. דורך דיא הויפטפער-טרעטונג פאן

A. WEISSMANN
Podgórze, (Galizien).

איניען הויזלעדערע.

זוכע איך צו מייען 3 קינדערן, דער פעהיג זיין מוס צו אונטערריכטען חומש רש"י, ג"ך, יודישע געשיכטע אונד שפ"ע ברקדוק. מעדכען בעפארצוגוט. אפערטע מיט געהאלטאנשפריכע אן

J. LAMPEL, EGERHAT
Szilagy m. (Ungarn).

איך זוכע איניען אינטעליגענטען יודישען לעהרער

פיר 3 קינדער אויפ'ים לאנד, דער אים העברעאישען, פאלנישען & דייטשען אונטערריכט לייטען קאן פיר 4 קלאסען. ווילל צאהלען — K 50. מאנאטליך זאמט קאסט עט קוואטער. — אפערטען ביטטע בריעפליך פיר אדרעסע:

B. KANAREK, PODZAMCZE
P. Radomyśl a S.

ביערפערטרעטונג.

ווער אויף דער פערטרעטונג דער ברויערייען דער נארמעהרישען ברויערייא אונד מאלצפאבריקס-אקציענגעזעלשאפט אין האנסדארה, יאהרנסדארה אונד מאהר. שאהנבערג, וועלכע האנגראדיגע ביערע וויא האנסדארפער-פילונער, סודעטענ-ברייא, (ביירישע סארטע) באק, (פארטאך קוואליטעט) עקספארט-מערצען, דאפעל-לאגער אונד לאגערבער ערצייגט, רעפ-לפקטירט, וואללע זיך געפעלליגסט אונ-געזייטט אן דערען גענעראלפערטרעטער:

Grajower, Henenberg & Scharf
Chrzanów.

ווענדען, וועלכע בערייט זינד, אללע אן זיע געשטעללמען אנפארדערונגען גע-ניענע צו רייסטען.

האכפרימא פאסטא

צו שוהע און צו מעטאל

אין אלע פארבען און גרעסען פון די יעוועצליך געשיצטע מארקען Feniks און Tecza מרוקענט קיינמאל נישט אויס. פוצט האנגלאנין, שארט נישטרעם לעדער, אויך גליצערין-פאסטא, ליע-פערט די **כעמישע פאבריק**

CH. I. J. TEITELBAUM
Kraków, Bonifaterska 5,

ביי אבנאהמע פון 100 דוצענער פער נאכנאהמע מעפאראטע אפערטע. ליעפערונג פראסט, רעעלע בעדיענונג צו פולסטע צופריעדענהייט גאראנטירט. מוסערען פיר 40 העלער מארקען. עלאין-אגענטען אין גרעסערע שטעט געזוכט.

הרשה

הנני ונתכבד להודיע, כי עשדתי את ונכתבי הורחתי גם צשפה הורחתי הודית הנוצרת, ונעתה יוכל כל אחד להשתנות צונכתבי הורחתי, גסחלה שאין להס פוס ידיעה צלככנזית וצנוחיס הס כי יקגלו להס חת הקפה העברית צכל וקעבותיה על נקלה צזונן קלר. עדים הס חלפי התלונדים קהשתונטו צונכתבי הורחתי וקצחו על ידס לנוטרס צחפן אשר לא קוו. פרופקטו ונפרט חנס, זרגוני אז חשכנזי. (הסולח 25 הלר בעד הפרוקפקטו וקצל חת כפרי) תונוכות וזפוקיס" חנס חין כקפ). ונכתה לדוגנח צשפה הורחתי זרגונית 1.20 צשפה הורחתי חשכנזית (צחותיה עבריות) — K. I.

S. WALKOWSKI, KRAKAU
Postfach 119.

